



Έκθεση εμπειρικής έρευνας για τη διερεύνηση ψηφιακού αλφαριθμητισμού, στάσεων έναντι του εθελοντισμού και απόψεων για την ενεργό γήρανση ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Μανόλης Μέντης

Κοινωνικός Λειτουργός

Επίκουρος Καθηγητής

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & Κοινωνικής Εργασίας

Πανεπιστήμιο Πατρών

ΠΑΤΡΑ 2023

Το έργο «Αειθαλεία: Ολιστικό πρόγραμμα για τον εθελοντισμό ατόμων τρίτης ηλικίας και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης την ΑμΚΕ ΕΛΙΞ – Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας και εταίρους το Πανεπιστήμιο Πατρών, την ΠΡΟΟΨΙΣ Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε. και την ΟΤΕAcademy.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow.»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
1. Εισαγωγή	7
2. Υλικό και μέθοδος	8
2.1 Παρουσίαση του ερευνητικού εργαλείου	12
2.2 Στατιστική επεξεργασία	13
2.3 Ζητήματα δεοντολογίας	14
2.4 Παρουσίαση αποτελεσμάτων	14
2.4.1 Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά	14
2.4.2 Αποτελέσματα αναφορικά με τις ψηφιακές δεξιότητες	21
2.4.3 Συμπεράσματα για τις ικανότητες και δεξιότητες της ομάδας στόχου στο διαδίκτυο	32
2.4.4 Αποτελέσματα για τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και τον εθελοντισμό	37
2.4.5 Στάσεις απέναντι στον εθελοντισμό	43
2.4.6 Αξιολόγηση της Κλίμακας Εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας	50
2.4.7 Ποιοτική αποτίμηση των στάσεων έναντι του εθελοντισμού	54
2.4.8 Απόψεις για την ενεργό γήρανση	56
3. Συμπεράσματα	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	62

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη αυτή αποτελεί μέρος του προγράμματος «ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ»: Ολιστικό πρόγραμμα για τον εθελοντισμό ατόμων τρίτης ηλικίας και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά. Η αρχική ιδέα του προγράμματος γεννήθηκε από τον υποφαινόμενο και τον αείμνηστο ψυχολόγο – γεροντολόγο Δημήτριο Καμπανάρο. Στο πλαίσιο συζητήσεων για την προώθηση της ενεργού γήρανσης δουλέψαμε το 2019 και το 2020 από κοινού πάνω στην ελληνική λέξη «αντιτελάρηση¹», την οποία μας έκανε γνωστή η Ενδοκρινολόγος της Πάτρας κα Αθανασία Αρμόνη. Ο προβληματισμός μας είχε την έννοια ότι οι άνθρωποι στο τελευταίο στάδιο της ζωής τους που ονομάζεται «γήρας» έχουν την ευκαιρία να ανταποδώσουν στη συλλογική οντότητα που λέγεται «Πολιτεία» όλα εκείνα που σε συμβολικό ή πραγματιστικό επίπεδο η Πολιτεία τους παρείχε για να μπορέσουν να φτάσουν στο «γήρας». Ξεπερνώντας τη διάσταση των κοινωνικών ανισοτήτων, που υπάρχουν στο κοινωνικό γίγνεσθαι, διαπιστώσαμε πως ανεξαρτήτως αυτού του θεμελιώδους παράγοντα, τελικά είναι επ' ωφελεία όλων να δραστηριοποιούνται στην κρίσιμη αυτή περίοδο γιατί έτσι ωφελούν τόσο την υγεία τους όσο και την Ποιότητα Ζωής τους σύμφωνα με τη θεωρία της Δραστηριότητας.

Μια άλλη διαπίστωση ήταν πως η χώρα μας που δοκιμάστηκε σκληρά την περίοδο 2009-2019 από μια πρωτοφανή σε ένταση και διάρκεια οικονομική κρίση, η οποία επηρεάζει και θα επηρεάσει τη χώρα μας για πολλές δεκαετίες ακόμα, δεν έχει την πολυτέλεια να μην αξιοποιεί τους πόρους που διαθέτει και με αυτή την έννοια κατεξοχήν οι συνταξιούχοι αποτελούν ένα πολύτιμο κοινωνικό κεφάλαιο, που αν αξιοποιηθεί σωστά, θα συμβάλει στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών που η Πολιτεία λόγω του περιορισμού των πόρων δεν μπορεί να καλύψει. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος κρίναμε πως είναι απαραίτητο μια αρχική ευαισθητοποίηση της ομάδας στόχου προκειμένου η Πολιτεία να συνειδητοποιήσει την ανάγκη αξιοποίησης όλων εκείνων που έχουν ελεύθερο χρόνο και βρίσκονται σε συνταξιοδοτικό καθεστώς ή ετοιμάζονται να βγουν στη σύνταξη.

Μέσα από την ενεργοποίηση της ομάδας στόχου πιστεύαμε ακράδαντα πως θα αντιμετωπιστούν και άλλα δύο προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία: ο ηλικισμός και το γενεαλογικό χάσμα. Το επιχείρημά μας ήταν πως μέσα από την κοινωνική παρουσία μέσω εθελοντικών δράσεων και τη βιωματική επαφή των νέων με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας θα

¹ «Η ανταπόδοση από το παιδί προς τους γονείς προχωρημένης ηλικίας των παροχών που δέχτηκε το πρώτο κατά την ανατροφή του».

(<https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%CE%95%CF%84%CF%85%CE%BC%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1>)

σπάσουν «στερεότυπα» και «προκαταλήψεις» που χαρακτηρίζουν και τα δύο μέρη, ιδεοληψίες που ανέκαθεν προϋπήρχαν σε όλες τις ιστορικές περιόδους, απλά άλλαζε και αλλάζει η μορφή και το περιεχόμενο τους. Στη λογική αυτή η διαγενεακή συνύπαρξη στη βάση εθελοντικών δράσεων μπορούν να υπηρετήσουν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα τις διαχρονικές αξίες της κοινωνικής αλληλεγγύης, της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ειρήνης.

Με αυτές τις σκέψεις ξεκινήσαμε την πορεία διαβούλευσης με την εταιρεία ΠΡΟΟΨΙΣ λόγω της υψηλής τεχνογνωσίας που έχει στη διαμόρφωση καινοτόμων ιδεών και την Μ.Κ.Ο. «ΕΛΙΞ», που έχει αφήσει το αποτύπωμα της στην ανάπτυξη του εθελοντισμού στην Ελλάδα ως μια από τις πιο παλιές εθελοντικές οργανώσεις της χώρας και με την εμβληματική παρουσία της ιδρύτριας της κας Ελένη Γαζή. Έτσι, καταλήξαμε το 2020 να υποβάλουμε την πρόταση ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ η οποία εγκρίθηκε από το Ίδρυμα Μποδοσάκη το 2021 και το ίδρυμα Solidarity Now ως διαχειριστές της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund.

Η μελέτη αυτή δεν θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί χωρίς την πολύτιμη συμβολή μιας σειράς ανθρώπων που είναι σημαντικό να αναφερθούν ονομαστικά. Προσωπικά και μετά την απώλεια του φίλου και συνεργάτη κου Καμπανάρου, ο ομότιμος καθηγητής Ιατρικής του Πανεπιστημίου Πατρών κος Ηλίας Παναγιωτόπουλος υπήρξε πολύτιμος μέντορας, καθώς με την επιστημονική γνώση και το ήθος του πάντοτε έδινε καλές συμβουλές σε κρίσιμα μεθοδολογικά και επιστημονικά ζητήματα. Οι συνεργάτες επίσης από τους εταίρους του έργου : Μάρα Βανδώρου, Ιωάννης Αργυρίου, Μαρία Νικολαΐδου, Μπάμπης Καλογιάννης, Γεωργία Σαράντη, Στέλλα Τομάζου και Χρύσα Γιαννιούδη στο πλαίσιο εσωτερικής διαβούλευσης και συνεργασίας συνέβαλαν καθοριστικά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της παρούσας έρευνας. Ξεχωριστή αναφορά πρέπει να κάνω στην ομάδα του Πανεπιστημίου Πατρών που είχε την ευθύνη υλοποίησης της παρούσας μελέτης και κυρίως στον Φώτη Παπαθανασόπουλο, την Κανέλλα Κοντονή, τον Βασίλη Γιαννακόπουλο, τη Θεώνη Μαυρόγιαννη, τον Κωνσταντίνο Στολάκη, την Γεωργία Κωνσταντοπούλου και τον Φώτη Τάτση, καθώς και τους φοιτητές μου Θεόδωρο Τσώκο και Αγγελική Γεωργοπέτρη, καθώς και την εθελόντρια κοινωνική λειτουργό Ρούλη Αγγελοπούλου.

Εκτός από τους παραπάνω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ οφείλεται και στους συνεργάτες από τα Κ.Α.Π.Η. της χώρας οι οποίοι / οποίες αφιέρωσαν χρόνο για να συμμετάσχουν στο εκπαιδευτικό εργαστήριο του Σεπτεμβρίου 2022 για την προετοιμασία της έρευνας, αλλά και στο χρόνο που αφιέρωσαν για την παρακίνηση των ωφελούμενων στα ΚΑΠΗ για να συμμετάσχουν. Η βοήθειά τους υπήρξε καθοριστική και αποτελεί ένα μικρό δείγμα του καθημερινού αγώνα που δίνουν να

ανταποκριθούν, συχνά υπό δύσκολες συνθήκες υποστελέχωσης των δομών τους, στις ανάγκες των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας καταθέτοντας μέρος της «ψυχής» και της ενέργειάς τους. Τέλος, το μεγαλύτερο ευχαριστώ σε όλα εκείνα τα άτομα που αφιέρωσαν τον χρόνο τους για να συμμετάσχουν οικειοθελώς στη μελέτη.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΜΕΝΤΗΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ – ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΕΠΕΚΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

1. Εισαγωγή

Σκοπός της εμπειρικής μελέτης ήταν να διερευνήσει τις δυνατότητες και δεξιότητες ψηφιακού αλφαριθμητισμού, τις στάσεις έναντι του εθελοντισμού και τις απόψεις για την ενεργό γήρανση ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που είτε διαβιούν στην κοινότητα είτε συμμετέχουν ενεργά στα Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων² (Κ.Α.Π.Η.). Η μελέτη αυτή αποτελεί μέρος των δράσεων του προγράμματος «ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ: Ολιστικό πρόγραμμα για τον εθελοντισμό ατόμων τρίτης ηλικίας και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά» που αποβλέπει στην κινητοποίηση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, ειδικά εκείνων που βρίσκονται σε προ-συνταξιοδοτικό καθεστώς ή έχουν ήδη ενταχθεί σε καθεστώς σύνταξης, προκειμένου μέσα από την υποκίνηση συμμετοχής τους σε εθελοντικές δράσεις κοινωνικής προσφοράς (συμμετοχή στα κοινά) να πετύχουν ταυτόχρονα και καλύτερη υγεία (ενεργός γήρανση).

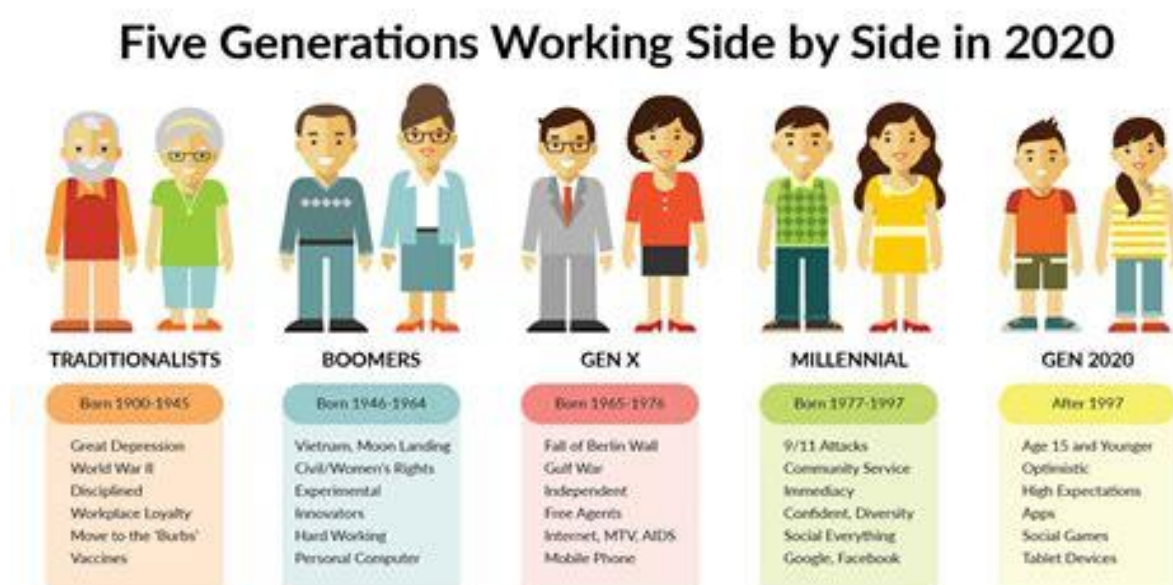
Η επίτευξη του παραπάνω σκοπού χρειάζεται απαραίτητα την χρήση νέων ψηφιακών τεχνολογιών, όχι μόνο γιατί το πρόγραμμα «ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ» προβλέπει τη δημιουργία διαδικτυακής πλατφόρμας προσφοράς και ζήτησης εθελοντικής εργασίας, αλλά κυρίως γιατί μόνο μέσω της αξιοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας μπορεί να επιτευχθεί μαζικότητα συμμετοχής και το συγκεκριμένο πρόγραμμα να επιτελέσει το φιλόδοξο στόχο του, δηλαδή, να σηματοδοτήσει την αφετηρία χάραξης νέων πολιτικών για την προώθηση τόσο του εθελοντισμού στην Ελλάδα (η χώρα έχει από τους χαμηλότερους δείκτες εθελοντισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση), αλλά και τη στροφή στη χάραξη πολιτικών δημόσιας υγείας με έμφαση στην προώθηση της ενεργού γήρανσης ως ένα μέτρο κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης για την ανάσχεση των συνεπειών του δημογραφικού προβλήματος που αναμένεται να οξυνθεί δραματικά τις επόμενες δεκαετίες (<https://www.kathimerini.gr/society/562337116/choris-dichty-prostasias-i-epomeni-genia-ilikiomenon/>, προσπελάστηκε 23-3-2023).

Επομένως, η χάραξη πολιτικών με επίκεντρο τη συμμετοχή των Πολιτών μεγαλύτερης ηλικίας στα κοινά ως ένα μέτρο προστασίας της Υγείας τους και άρσης των στερεότυπων που μεγαλώνουν το διαγενεακό χάσμα θα πρέπει να εδράζεται σε δύο βασικούς πυλώνες: πολιτικές εδώ και τώρα και μακροπρόθεσμες πολιτικές με ορίζοντα εικοσαετίας. Για τον πρώτο πυλώνα όμως είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς το επίπεδο «διείσδυσης» της ψηφιακής τεχνολογίας στις γενιές των «traditionalists»

² Τα Κ.Α.Π.Η. σε άλλους Δήμους της χώρας ονομάζονται για λόγους αποφυγής του «ηλικισμού» «Λέσχες Φιλίας» (Δήμος Αθηναίων) και «Κέντρα Φιλίας» (Δήμος Περιστερίου).

(κατ' άλλους ερευνητές ονομάζονται «builders» ή «silent generation») και των «baby boomers» (βλέπε εικόνα 1). Για τον δεύτερο πυλώνα τις μακροπρόθεσμες πολιτικές δεν χρειάζεται κάτι αντίστοιχο, καθώς η γενιά Χ και οι επόμενες γενιές έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό την εξοικείωση με το διαδίκτυο μια και αυτό αποτελεί μέρος της καθημερινότητάς τους. Το ζήτημα με αυτές τις γενιές που θα πρέπει από τώρα να απασχολήσει τους σχεδιαστές κοινωνικής πολιτικής, ώστε να προετοιμαστούν δράσεις για τους μελλοντικούς ηλικιωμένους, είναι πως θα μπορέσουν να αξιοποιηθεί η ψηφιακή τεχνολογία για ενίσχυση της συλλογικότητας και της συμμετοχής στα κοινά γιατί αυτές οι γενιές χαρακτηρίζονται από τον καταναλωτισμό και την ατομικότητα.

Εικόνα 1: Κατάταξη σε ηλικιακές κοόρτες (γενιές)



Πηγή: <https://tarenstrausz.blogspot.com/2021/06/ammazza-14-fatti-su-generation-x-y-z.html>,

προσπελάστηκε 18-4-2023

2. Υλικό και μέθοδος

Η εμπειρική έρευνα διεξήχθη το χρονικό διάστημα από 1 Οκτωβρίου 2022 έως 15 Δεκεμβρίου 2022.

Η ομάδα στόχου ήταν τα άτομα 55 ετών και άνω που διαβιούσαν ανεξάρτητα στην Κοινότητα. Τα κριτήρια εισόδου στη μελέτη ήταν:

- Ηλικία που να παραπέμπει σε προ-συνταξιοδοτικό καθεστώς και αυτή ορίστηκε το 55^ο έτος και άνω

- Κατάσταση υγείας που να επιτρέπει τόσο τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου όσο και την ενεργό συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις κοινωνικής προσφοράς
- Συναινέση στο πλαίσιο διεξαγωγής της μελέτης

Αντίστοιχα, τα κριτήρια αποκλεισμού ήταν:

- Ηλικία μικρότερη των 55 ετών
- Κακή κατάσταση υγείας που να μην επιτρέπει την αυτοδύναμη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και τη συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις κοινωνικής προσφοράς
- Μη συναινέση του/της εκάστοτε υποκειμένου της έρευνας

Η προσέγγιση της ομάδας στόχου ακολούθησε δύο στρατηγικές. Η πρώτη που ήταν και η πιο μαζική αφορούσε την προσέγγιση των Κ.Α.Π.Η. όλης της χώρας με την αποστολή ηλεκτρονικού μηνύματος που εμπεριείχε:

- Ενημερωτική επιστολή για το πρόγραμμα ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ και το σκοπό της έρευνας
- Το γραπτό δομημένο ερωτηματολόγιο της μελέτης
- Πρόσκληση σε συμμετοχή σε διαδικτυακή συνάντηση εργασίας στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2022 μέσα από την εκδήλωση ενδιαφέροντος για συμμετοχή στη μελέτη. Η εκδήλωση ενδιαφέροντος γινόταν μέσα από τη συμπλήρωση συνδέσμου google form.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή συμμετείχαν και εκδήλωσαν ενδιαφέρον εκπρόσωποι από τα παρακάτω Κ.Α.Π.Η.:

1. ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ
2. ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΚΗΦΙΣΙΑΣ
3. ΝΠΔΔ Κ.Α.Π.Η. ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
4. ΚΑΠΗ ΤΥΧΕΡΟΥ (ΚΕΚΟΠΑΠ ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ)
5. 12Ο Κ.Α.Π.Η ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
6. Α ΚΑΠΗ Δ.ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ
7. 2Ο ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ
8. ΣΤ ' ΚΑΠΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
9. ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΟΔΗΠ
10. 3Ο ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ
11. ΚΑΠΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

12. ΕΞΙ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ
13. ΚΑΠΗ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ Δ. ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ
14. Α΄ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ
15. Κ.Α.Π.Η ΠΑΙΑΝΙΑΣ
16. ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
17. ΚΗΦΗ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΤΩΝ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ
18. ΚΑΠΗ ΔΗΜΟΥ ΣΥΡΟΥ-ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ
19. 7Ο ΚΕ.ΦΙ ΔΗΜΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ
20. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧΑΝΩΝ – ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
21. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ

Στο πλαίσιο της διαδικτυακής συνάντησης εργασίας έγινε παρουσίαση του ερευνητικού εργαλείου και δόθηκαν εξηγήσεις ως προς τον τρόπο συμπλήρωσης, συμφωνήθηκε πως για όποια απορία ή πρόβλημα θα υπάρχει ανοικτή τηλεφωνική γραμμή με εκπρόσωπο του Πανεπιστημίου Πατρών και δυνατότητα λειτουργίας e-help-desk μέσω του προγράμματος zoom κάθε Τετάρτη στις 17:00 για όλη την περίοδο της μελέτης, καθώς και ο τρόπος αποστολής και επιστροφής των ερωτηματολογίων με έξοδα του Πανεπιστημίου Πατρών.

Σε σχέση με την ομάδα στόχου που διαβιβεί στην Κοινότητα ο τρόπος ενημέρωσης και προσέγγισης ακολούθησε μια άλλη στρατηγική, που βασίστηκε στα παρακάτω:

- Αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης του προγράμματος ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ και δυνατότητα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου διαδικτυακά μέσα από την ιστοσελίδα www.aeithaleia.gr
- Επικοινωνία και συνεργασία με οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών που δραστηριοποιούνται ως προς το πεδίο της ομάδας στόχου (π.χ. 50+, People behind k.a.) και προώθηση μέσω της ιστοσελίδας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης του εκάστοτε φορέα του συνδέσμου για τη διαδικτυακή συμπλήρωση.

Ο πληθυσμός της ομάδας στόχου κατά προσέγγιση υπολογίζεται σε 2.734.621 άτομα με βάση την απογραφή του 2011 (<https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/> , προσπελάστηκε 18-4-2023) και αντιστοιχεί σε άτομα ηλικίας 60 ετών και άνω (δεν συμπεριλαμβάνονται η ηλικιακή ομάδα 55-60 που σύμφωνα με το σχεδιασμό της έρευνας βρίσκεται σε προ-συνταξιοδοτικό καθεστώς). Το δείγμα της μελέτης ήταν τελικά 379 άτομα εκ των οποίων τα 279 (73,6%) συμμετείχαν

ενεργά σε Κ.Α.Π.Η., 91 άτομα (24%) δεν συμμετείχαν σε κάποια συλλογική οντότητα και 9 άτομα (2,4%) ήταν μέλη οργανώσεων της κοινωνίας των Πολιτών. Από το σύνολο των 379 ερωτηματολογίων τα 155 (40,9%) συμπληρώθηκαν με διαδικτυακό τρόπο και 224 (59,1%) χειρόγραφα. Αξίζει να αναφερθεί πως ο συνολικός αριθμός ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν χειρόγραφα και απεστάλησαν στο Πανεπιστήμιο Πατρών ήταν 371 από τα συνολικά 500 που διαμοιράστηκαν. Το ποσοστό ανταπόκρισης στην έρευνα ήταν 74,2%, ενώ το ποσοστό των έγκυρων ερωτηματολογίων ήταν 60,37% (αφορά μόνο τα γραπτά ερωτηματολόγια). Το μέγεθος του δείγματος σε σχέση με τον πληθυσμό ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που είναι ενεργά μέλη των Κ.Α.Π.Η. είναι αντιπροσωπευτικό με επίπεδο εμπιστοσύνης 90% και περιθώριο σφάλματος 5%.

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ανοικτές κοινοτικές δομές υποστήριξης ατόων μεγαλύτερης ηλικίας των Δήμων που τελικά συμμετείχαν στην έρευνα.

Πίνακας 1: Ανοικτές Κοινοτικές Δήμων για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που συμμετείχαν στην μελέτη

A/A	ΑΝΟΙΚΤΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΔΗΜΩΝ (Κ.Α.Π.Η., ΚΕΦΙ, Λέσχες Φιλίας)
1	ΚΑΠΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
2	1ο ΚΕΦΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ
3	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΠΗ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
4	8ο ΚΕΦΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ
5	3ο ΚΕΦΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ
6	7ο ΚΕΦΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ
7	ΚΑΠΗ ΠΥΡΓΟΥ ΔΗΜΟΥ Α.Α.
8	ΚΑΠΗ ΧΑΡΑΚΑ
9	3ο ΚΑΠΗ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
10	2ο ΚΑΠΗ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ
11	ΚΑΠΗ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
12	2ο ΚΑΠΗ ΠΑΤΡΩΝ
13	ΚΑΠΗ ΤΥΧΕΡΟΥ
14	ΛΕΣΧΗ ΦΙΛΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
15	ΚΑΠΗ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
16	3ο ΚΑΠΗ ΠΑΤΡΩΝ

Με βάση τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα και σε σχέση με τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν με τη συνεργασία των ανοικτών δομών των Δήμων προκύπτει πως η μελέτη πέτυχε

μια αξιόλογη γεωγραφική διασπορά, από τον Έβρο έως την Κρήτη και από τη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία έως την Αττική και την Πελοπόννησο. Είναι σημαντικό πως στο πλαίσιο αυτής της διασποράς εκπροσωπούνται κυρίως αστικές περιοχές (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα), μικρότερα αστικά κέντρα (Καστοριά, Κόρινθος), αλλά και αγροτικές περιοχές (Κ.Α.Π.Η. Τυχερού Σουφλίου, Κ.Α.Π.Η. Πύργου Δήμου Αρχανών – Αστερουσίων Ηρακλείου Κρήτης, Κ.Α.Π.Η. Χάρακα). Δυστυχώς, για διάφορους λόγους δεν κατέστη δυνατό να υπάρχει αντιπροσώπευση από Δήμους των Περιφερειών Θεσσαλίας, Ηπείρου και Βορείου και Νοτίου Αιγαίου μολονότι υπήρξε ενδιαφέρον από Κ.Α.Π.Η. τόσο της Περιφέρειας Θεσσαλίας όσο και της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Οι λόγοι μη επίτευξης αυτού του στόχου στις παραπάνω δύο περιφέρειες οφείλονται στην υποστελέχωση των Κ.Α.Π.Η. και στο σύντομο χρονικό περιθώριο που έθετε η έρευνα για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

2.1 Παρουσίαση του ερευνητικού εργαλείου

Το ερευνητικό εργαλείο ήταν γραπτό δομημένο ερωτηματολόγιο 28 συνολικά ερωτήσεων εκ των οποίων οι 20 ήταν κλειστές προκατασκευασμένες και οι υπόλοιπες οκτώ (8) ανοικτές. Τέσσερις (4) από τις κλειστές ερωτήσεις εμπεριείχαν πολλαπλά υποερωτήματα και η απάντηση σε αυτά δινόταν με βάση μια πεντάβαθμη κλίμακα Likert. Το ερωτηματολόγιο βασιζόταν σε τέσσερις άξονες ως εξής:

- **Πρώτος άξονας κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά.** Περιλάμβανε οκτώ συνολικά ερωτήσεις για την περιγραφή του κοινωνιολογικού προφίλ του δείγματος. Τα χαρακτηριστικά που διερευνούσαν οι ερωτήσεις αφορούσαν το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης, το επάγγελμα, τη συμβίωση με άλλα άτομα και των αριθμό των συνοικούντων.
- **Δεύτερος άξονας καταγραφή ψηφιακών δεξιοτήτων:** Περιλάμβανε 7 ερωτήσεις που σκοπό είχαν να καταγράψουν τον ψηφιακό εξοπλισμό του εκάστοτε ερωτώμενου (ερωτήσεις B1 έως B3), την ανοικτή ερώτηση B4 που διερευνούσε τις ψηφιακές εφαρμογές που χρησιμοποιούν πιο συχνά στην καθημερινότητά τους, την ερώτηση B5 που διερευνούσε με δώδεκα υποερωτήματα τις ψηφιακές δεξιότητες, την ερώτηση B6 που διερευνούσε με τρία υποερωτήματα τις στάσεις του δείγματος αναφορικά με τη ψηφιοποίηση του κράτους, την επιθυμία εκπαίδευσης και τη διάθεση συμμετοχής σε εθελοντικά προγράμματα τα οποία θα οργανώνονται με ψηφιακό τρόπο και τέλος η ερώτηση B7 που διερευνούσε την ύπαρξη

εκπαίδευσης σε ψηφιακές δεξιότητες και στην περίπτωση θετικής απάντησης τη διερεύνηση του φορέα που οργάνωσε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

- **Τρίτος άξονας διερεύνηση διαχείρισης ελεύθερου χρόνου:** Περιλάμβανε πέντε (5) ερωτήσεις εκ των οποίων οι δύο πρώτες διερευνούσαν την ύπαρξη ελεύθερου χρόνου και τον αριθμό των ωρών ελεύθερου χρόνου σε εβδομαδιαία βάση, η ερώτηση Γ3 διερευνούσε τις τρεις (3) πιο συχνές δραστηριότητες σε επίπεδο εβδομάδας, η ερώτηση Γ4 διερευνούσε τις τρεις (3) πιο συχνές δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου σε επίπεδο εβδομάδας και η ερώτηση Γ5 διερευνούσε την επιθυμία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εθελοντική συμμετοχή με βάση μια λίστα τομέων εθελοντισμού και τη δυνατότητα επιλογής έως τριών τομέων από τον κάθε ερωτώμενο-η.
- **Τέταρτος άξονας διερεύνησης στάσεων απέναντι στον εθελοντισμό:** Περιλάμβανε πέντε (5) ερωτήσεις εκ των οποίων οι δύο πρώτες διερευνούσαν τη συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις και τον φορέα ή τους φορείς παροχής εθελοντικής εργασίας, η ερώτηση Δ3 με δέκα υποερωτήματα διερευνούσε τις στάσεις του δείγματος έναντι του εθελοντισμού και οι ερωτήσεις Δ4 και Δ5 ζητούσαν την παράθεση λόγων που λειτουργούν ως αντικίνητρα ή κίνητρα αντίστοιχα για εθελοντική συμμετοχή.
- **Πέμπτος άξονας διερεύνησης της έννοιας ενεργού γήρανσης:** Περιλάμβανε δύο (2) ερωτήσεις. Η πρώτη αναφερόταν στην γνώση ή μη της έννοιας ενεργός γήρανση και η δεύτερη διερευνούσε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας με την επιστημονικά τεκμηριωμένη άποψη πως η ενεργός γήρανση συμβάλλει σε καλύτερη υγεία και ποιότητα ζωής.

Πριν τη χορήγηση του ερευνητικού εργαλείου έγινε έλεγχος εννοιολογικού περιεχομένου του ερωτηματολογίου σε δείγμα 8 ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (65+) που ζούσαν αυτόνομα στην Κοινότητα και σε τέσσερα άτομα ηλικίας 55+, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο κατανοούσαν τις ερωτήσεις. Ο έλεγχος δεν έδειξε κάποια ιδιαίτερη δυσκολία και ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν περίπου 17 λεπτά.

2.2 Στατιστική επεξεργασία

Η κωδικοποίηση των δεδομένων έγινε στο πρόγραμμα Excel και στη συνέχεια τα δεδομένα μεταφέρθηκαν σε βάση δεδομένων στο πρόγραμμα SPSS V.27. Ο έλεγχος κανονικότητας έδειξε πως τα ποσοτικά δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Σε σχέση με την ερώτηση Β5, που μέσω 12 επιμέρους υποερωτήσεων διερευνούσε τις ψηφιακές δεξιότητες του δείγματος με χρήση πεντάβαθμης κλίμακας Likert ο έλεγχος αξιοπιστίας Cronbach's Alpha έδειξε πολύ υψηλή αξιοπιστία

(,944 με μικρότερη τιμή ,933 για το υποερώτημα 10 και μεγαλύτερη τιμή ,846 για το υποερώτημα 1). Αντίστοιχα, στην ερώτηση Δ3 που με δέκα υποερωτήματα διερευνούσε τις στάσεις του δείγματος έναντι του εθελοντισμού ο έλεγχος αξιοπιστίας Cronbach's Alpha έδειξε πολύ υψηλή αξιοπιστία (,936 με τη μικρότερη τιμή ,922 να παρατηρείται στο έκτο ερώτημα και τη μεγαλύτερη τιμή ,933 στο πρώτο, στο έβδομο και στο ένατο ερώτημα).

Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν περιγραφικά στατιστικά (συχνότητες για τα κατηγορικά δεδομένα και μέσες τιμές στην περίπτωση ποσοτικών δεδομένων).

2.3 Ζητήματα δεοντολογίας

Η συμμετοχή στην έρευνα προϋπόθετε τη συναίνεση του / της εκάστοτε ατόμου. Για το σκοπό αυτό υπήρχε συνοδευτική επιστολή που εξηγούσε πλήρως το σκοπό και τους στόχους της έρευνας. Επίσης, γινόταν αναφορά στη χρηματοδότηση της έρευνας από το ίδρυμα Μποδοσάκη και το Solidarity Now στο πλαίσιο του προγράμματος "Active citizens fund". Τέλος, κάθε συμμετέχων είχε τη δυνατότητα να επικοινωνήσει με τον επιστημονικά υπεύθυνο της έρευνας και να ζητήσει οποιαδήποτε διευκρίνιση, καθώς στη συνοδευτική επιστολή αναφερόταν και το όνομα και το κινητό του.

2.4 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Η παρουσίαση αποτελεσμάτων της μελέτης παρουσιάζεται στα υποκεφάλαια που ακολουθούν. Ο τρόπος παρουσίασης σχετίζεται αρχικά με την παράθεση των συγκεντρωτικών αποτελεσμάτων συνολικά του δείγματος ανεξάρτητα από τον τρόπο συλλογής των δεδομένων (διαδικτυακά ή με γραπτή συμπλήρωση του ερωτηματολογίου) για κάθε ερώτηση και στη συνέχεια υπάρχει σύγκριση των απαντήσεων με βάση τον τρόπο συμπλήρωσης.

2.4.1 Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά

Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος αναφορικά με τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου. Από τα δεδομένα του πίνακα 1 προκύπτει πως η πλειοψηφία του δείγματος συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο γραπτώς (59,1%) σε αντίθεση με το 40,9% που επέλεξε να συμμετάσχει στην έρευνα διαδικτυακά.

Πίνακας 1: Τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Τρόπος Συμπλήρωσης					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Χειρόγραφα	224	59,1	59,1	59,1
	Ηλεκτρονικά	155	40,9	40,9	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τον έλεγχο διαφορών ως προς το φύλο και τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 2: Φύλο και τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Τρόπος Συμπλήρωσης * Φύλο Crosstabulation					
		Φύλο		Total	
		Άνδρας	Γυναίκα		
Τρόπος Συμπλήρωσης	Χειρόγραφα	Count	73	151	224
		% within Τρόπος Συμπλήρωσης	32,6%	67,4%	100,0%
		% within Φύλο	63,5%	57,2%	59,1%
		% of Total	19,3%	39,8%	59,1%
	Ηλεκτρονικά	Count	42	113	155
		% within Τρόπος Συμπλήρωσης	27,1%	72,9%	100,0%
		% within Φύλο	36,5%	42,8%	40,9%
		% of Total	11,1%	29,8%	40,9%
Total		Count	115	264	379
		% within Τρόπος Συμπλήρωσης	30,3%	69,7%	100,0%
		% within Φύλο	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	30,3%	69,7%	100,0%

Με βάση τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα γίνεται σαφές ότι η πλειονότητα του δείγματος ήταν γυναίκες (264 άτομα ή το 69,7%), ενώ οι άνδρες ήταν λιγότεροι (115 άτομα ή το 30,3%). Οι γυναίκες σε ποσοστό 39,8% επί του συνόλου του δείγματος επέλεξαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο χειρόγραφα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στους άνδρες ήταν 19,3%. Αντίθετα, το 29,8% των γυναικών επέλεξε να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο διαδικτυακά, ενώ οι άνδρες επέλεξαν τον διαδικτυακό τρόπο συμπλήρωσης σε ποσοστό 11,1%. Ο έλεγχος διαφορών ως προς το φύλο χ^2 test δεν έδειξε

στατιστική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα. Διακρίνεται όμως μια μικρή υπεροχή στην εξοικείωση με τη διαδικτυακή συμπλήρωση των γυναικών έναντι των ανδρών.

Στον πίνακα 3 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με την κατανομή του δείγματος ως προς την οργάνωση που «διαμεσολάβησε» για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 3: Κατανομή του δείγματος ως προς τον φορέα διαμεσολάβησης – ενημέρωσης για την έρευνα

		Μέλος			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΠΗ Καστοριάς	30	7,9	7,9	7,9
	1ο ΚΕΦΙ Περιστερίου	7	1,8	1,8	9,8
	Κεντρικό ΚΑΠΗ Αμαρουσίου	36	9,5	9,5	19,3
	8ο ΚΕΦΙ Περιστερίου	7	1,8	1,8	21,1
	3ο ΚΕΦΙ Περιστερίου	5	1,3	1,3	22,4
	7ο ΚΕΦΙ Περιστερίου	29	7,7	7,7	30,1
	ΚΑΠΗ Πύργου Δήμου Α.Α.	30	7,9	7,9	38,0
	ΚΑΠΗ ΧΑΡΑΚΑ	21	5,5	5,5	43,5
	3ο ΚΑΠΗ Αμαρουσίου	18	4,7	4,7	48,3
	2ο ΚΑΠΗ Αμαρουσίου	5	1,3	1,3	49,6
	ΚΑΠΗ Κορίνθου	16	4,2	4,2	53,8
	2ο ΚΑΠΗ Πατρών	20	5,3	5,3	59,1
	ΚΑΠΗ Τυχερού	2	,5	,5	59,6
	Μέλος οργανώσεων Κοινωνίας των Πολιτών	9	2,4	2,4	62,0
	Λέσχη φιλίας Δήμου Αθηναίων	2	,5	,5	62,5
	ΚΑΠΗ Ωραιόκαστρου Θεσσαλονίκης	1	,3	,3	62,8
	3ο ΚΑΠΗ Πατρών	50	13,2	13,2	76,0
	Δεν συμμετέχει σε κάποια οργάνωση	91	24,0	24,0	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Τα στοιχεία του πίνακα δείχνουν πως επτά στους δέκα περίπου συμμετέχοντες ενημερώθηκαν και συμμετείχαν στην έρευνα μέσω Κ.Α.Π.Η. ή Κέντρου (Λέσχης) Φιλίας (73,6%), για το 2,4% υπήρξε ενημέρωση από κάποια οργάνωση της Κοινωνίας των Πολιτών και ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης

του 24% συμμετείχε χωρίς τη διαμεσολάβηση κάποιου φορέα είτε μέσω της ιστοσελίδας του προγράμματος ή μέσα από τα αντίστοιχα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Σε σχέση με την ηλικία η μέση τιμή του δείγματος βρέθηκε στα 69 έτη ($SD \pm 7,71$). Η μικρότερη ηλικία που σημειώθηκε ήταν τα 55 έτη και η μεγαλύτερη τα 94 έτη. Στον πίνακα 4 που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος σε ηλικιακές ομάδες:

Πίνακας 4: Κατανομή του δείγματος σε ηλικιακές ομάδες

A/A	ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ	ΠΛΗΘΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
1	Άτομα σε προ-συνταξιοδοτικό καθεστώς 55-64 ετών	94	24,8
2	«Νέοι ηλικιωμένοι» 65-74	177	46,70
3	«Ενήλικες ηλικιωμένοι» 75-84 ετών	92	24,30
4	«Υπέρηγροι» 85 ετών και άνω	16	4,20
ΣΥΝΟΛΟ		379	100

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 4, σχεδόν το μισό δείγμα της έρευνας (46,7%) προέρχεται από τους λεγόμενους «νέους ηλικιωμένους», ενώ ακολουθούν τα άτομα που βρίσκονται σε προ-συνταξιοδοτικό καθεστώς (24,8%) και οι «ενήλικες ηλικιωμένοι» (24,3%).

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στον πίνακα 5.

Πίνακας 5: Οικογενειακή κατάσταση

Οικογενειακή Κατάσταση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άγαμος/η	19	5,0	5,0	5,0
	Έγγαμος/η	221	58,3	58,3	63,3
	Διαζευμένος/η	45	11,9	11,9	75,2
	Χήρος/α	83	21,9	21,9	97,1
	Σε Διάσταση	8	2,1	2,1	99,2
	Άλλο	1	,3	,3	99,5
	Δεν απάντησε	2	,5	,5	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Είναι σαφές από τον παραπάνω πίνακα ότι η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος ήταν έγγαμοι, σχεδόν έξι στους δέκα συμμετέχοντες / συμμετέχουσες (58,3%).

Πίνακας 6: Αριθμός τέκνων

		Αριθμός_Τέκνων			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	38	10,0	10,0	10,0
	1	59	15,6	15,6	25,6
	2	199	52,5	52,5	78,1
	3	57	15,0	15,0	93,1
	4	13	3,4	3,4	96,6
	5	4	1,1	1,1	97,6
	6	2	,5	,5	98,2
	Δεν απάντησαν	7	1,8	1,8	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα 6 το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (52,5%) δήλωσαν πως απέκτησαν δύο παιδιά, ένας / μια στους δέκα δήλωσε πως δεν απέκτησε παιδί, το 15,6% δήλωσε ένα παιδί και το 15% τρία παιδιά.

Σε σχέση με το εκπαιδευτικό επίπεδο ο πίνακας 7 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης.

Πίνακας 7: Εκπαιδευτικό επίπεδο

		Εκπαιδευτικό_Επίπεδο			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αναλφάβητος/η	7	1,8	1,8	1,8
	Μερικές Τάξεις Δημοτικού	23	6,1	6,1	7,9
	Απόφοιτος/η Δημοτικού	95	25,1	25,1	33,0
	Απόφοιτος/η Γυμνασίου	41	10,8	10,8	43,8
	Απόφοιτος/η Λυκείου	74	19,5	19,5	63,3
	Απόφοιτος/η Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης	30	7,9	7,9	71,2
	Πτυχιούχος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	76	20,1	20,1	91,3
	Μεταπτυχιακές Σπουδές/ Διδακτορικό	27	7,1	7,1	98,4
	Άλλο	3	,8	,8	99,2
	Δεν απάντησαν	3	,8	,8	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται στον πίνακα 7 το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος ήταν απόφοιτοι Δημοτικού

(25,1%), πτυχιούχοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (20,1%) και απόφοιτοι Λυκείου (19,5%). Ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 1,8% δήλωσαν αναλφάβητοι και στην περίπτωση αυτή η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου έγινε στο πλαίσιο συνέντευξης με στέλεχος των Κ.Α.Π.Η..

Στον πίνακα 8 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα επαγγέλματα που ασκούν ή ασκούσαν οι συμμετέχοντες στη μελέτη πριν τη συνταξιοδότησή τους. Παρατηρούμε, πως αυτά εμπεριέχουν ένα πολύ μεγάλο εύρος επαγγελμάτων (π.χ. τεχνικά επαγγέλματα, επιστημονικά επαγγέλματα, ανθρωπιστικά επαγγέλματα κ.ο.κ.) τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα, που αποδεικνύουν το «μεγάλο» κοινωνικό κεφάλαιο που χαρακτηρίζει τα άτομα που βρίσκονται σε συνταξιοδοτικό καθεστώς και ταυτόχρονα τα πολύ μεγάλα περιθώρια αξιοποίησής του.

Στους πίνακες 9 και 10 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με τη μοναχικότητα ή μη όσον αφορά τις συνθήκες στέγαση και τον αριθμό των συνοικούντων. Από τα στοιχεία του πίνακα 9 γίνεται σαφές πως ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος (36,9%) διέμενε μόνο του, ενώ σε σχέση με τους συνοικούντες η πλειοψηφία του δείγματος συγκατοικούσε με ένα (1) άτομο (44,9%).

Πίνακας 8: Επαγγέλματα που ασκούν ή ασκούσαν οι συμμετέχοντες στη μελέτη

Επάγγελμα		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αγρότης	22	5,8	5,8	5,8
	Ηλεκτρολόγος	2	,5	,5	6,3
	Οικιακά	52	13,7	13,7	20,1
	Οινοποιός	1	,3	,3	20,3
	Οδηγός	3	,8	,8	21,1
	Μάγειρας/ισσα	1	,3	,3	21,4
	Κομμωτής/Κομμώτρια	5	1,3	1,3	22,7
	Ελεύθερος επαγγελματίας	38	10,0	10,0	32,7
	Εργάτης	24	6,3	6,3	39,1
	Ανώτερο στέλεχος του ιδιωτικού τομέα	3	,8	,8	39,8
	Κοινωνικός/ή Λειτουργός	3	,8	,8	40,6
	Εκπαιδευτικός	25	6,6	6,6	47,2
	Κτηνοτρόφος	4	1,1	1,1	48,3
	Λογιστής/ρια	10	2,6	2,6	50,9
	Γουernerγάτης/τρια	1	,3	,3	51,2
	Χειριστής Μηχανημάτων	1	,3	,3	51,5
	Μηχανικός	1	,3	,3	51,7
	Δακτυλογράφος	1	,3	,3	52,0
	Πωλητής/τρια Λαϊκής Αγοράς	1	,3	,3	52,2
	Οικοδόμος	7	1,8	1,8	54,1
	Καθαρίστρια	2	,5	,5	54,6
	Υπάλληλος στον ιδιωτικό τομέα	28	7,4	7,4	62,0
	Νομικός	3	,8	,8	62,8
	Σχολική Καθαρίστρια	1	,3	,3	63,1
	Αστυνομικός	4	1,1	1,1	64,1
	Μοδιστική	9	2,4	2,4	66,5
	Τραπεζοκόμος	1	,3	,3	66,8
	Ξυλουργός	1	,3	,3	67,0
	Ναυτικός	1	,3	,3	67,3
	Δημόσιος υπάλληλος	29	7,7	7,7	74,9
	Νοσηλεύτης/τρια	2	,5	,5	75,5
	Μουσικός	2	,5	,5	76,0
	Τεχνικός Σύμβουλος	2	,5	,5	76,5
	Ηθοποιός	2	,5	,5	77,0
	Φωτογράφος	2	,5	,5	77,6
	Ζωγράφος	1	,3	,3	77,8
	Ανώτερο στέλεχος Δημοσίου Τομέα	2	,5	,5	78,4
	Εισοδηματίας	1	,3	,3	78,6
	Στρατιωτικός	1	,3	,3	78,9
	Γεωπόνος	1	,3	,3	79,2
	Αρχαιολόγος	1	,3	,3	79,4
	Ασφαλιστής	3	,8	,8	80,2
	Ειδικευμένος τεχνικός (π.χ μηχανικός αυτοκινήτων)	4	1,1	1,1	81,3
	Αρχιτέκτων / Τοπογράφος / Πολιτικός Μηχανικός	6	1,6	1,6	82,8
	Ιατρός	1	,3	,3	83,1
	Δικηγόρος	2	,5	,5	83,6
	Γραφίστας	1	,3	,3	83,9
	Δημοσιογράφος	4	1,1	1,1	85,0
	Ειδικός στην πληροφορική	1	,3	,3	85,2
	Έμπορος	5	1,3	1,3	86,5
	Τραπεζικός υπάλληλος	3	,8	,8	87,3
	Οδοντίατρος	1	,3	,3	87,6
	Δεν απάντησαν	47	12,4	12,4	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Πίνακας 9: Μοναχικότητα ως προς τις συνθήκες στέγασης

Συμβίωση μόνος/η					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	140	36,9	36,9	36,9
	Όχι	239	63,1	63,1	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Πίνακας 10: Αριθμός συνοικούντων (χωρίς τη συμπερίληψη του ερωτώμενου)

Άτομα_συμβίωσης					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	140	36,9	36,9	36,9
	1	170	44,9	44,9	81,8
	2	53	14,0	14,0	95,8
	3	13	3,4	3,4	99,2
	4	2	,5	,5	99,7
	5	1	,3	,3	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

2.4.2 Αποτελέσματα αναφορικά με τις ψηφιακές δεξιότητες

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με τον ψηφιακό εξοπλισμό και τις ψηφιακές δεξιότητες του δείγματος.

Στον πίνακα 11 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα αναφορικά με το κατά πόσο το δείγμα της μελέτης διαθέτει οικιακή σύνδεση στο διαδίκτυο μέσω Wi-Fi.

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας η πλειοψηφία του δείγματος (80,2%) διαθέτει οικιακή σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Στον πίνακα 12 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τη δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο με χρήση δεδομένων κινητής τηλεφωνίας. Πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος σε ποσοστό 73,6% δήλωσε πως διαθέτει πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσω δεδομένων κινητής τηλεφωνίας.

Πίνακας 11: Δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο στο σπίτι μέσω Wi-Fi

Διαδικτυακή_Σύνδεση					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	304	80,2	80,2	80,2
	Όχι	65	17,2	17,2	97,4
	Δεν απάντησαν	10	2,6	2,6	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Πίνακας 12: Δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο μέσω δεδομένων κινητής τηλεφωνίας

Mobile_Data					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δυνατότητα σύνδεσης με δεδομένα κινητής τηλεφωνίας	279	73,6	73,6	73,6
	Δεν υπάρχει δυνατότητα σύνδεσης με δεδομένα κινητής τηλεφωνίας	89	23,5	23,5	97,1
	Δεν απάντησαν	11	2,9	2,9	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 13 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με την κατοχή κινητού τηλεφώνου χωρίς δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως πάνω από τα μισά άτομα του δείγματος (53%) διαθέτουν κινητό χωρίς σύνδεση στο διαδίκτυο, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει πως ένα άτομο στα δέκα δήλωσε πως έχει αλλά δεν ξέρει να το χρησιμοποιεί.

Πίνακας 13: κατοχή κινητού χωρίς δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο

Κινητό_χωρίς_Internet					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έχω και χρησιμοποιώ	201	53,0	53,0	53,0
	Έχω αλλά δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	39	10,3	10,3	63,3
	Δεν έχω αλλά ξέρω να χρησιμοποιώ	31	8,2	8,2	71,5
	Δεν έχω και δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	22	5,8	5,8	77,3
	Δεν απάντησαν	86	22,7	22,7	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 14 παρατίθενται τα ευρήματα της μελέτης σε σχέση με την κατοχή κινητού με δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο.

Πίνακας 14: Κατοχή κινητού με δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο

Κινητό_με_Internet					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έχω και χρησιμοποιώ	251	66,2	66,2	66,2
	Έχω αλλά δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	18	4,7	4,7	71,0
	Δέν έχω αλλά ξέρω να χρησιμοποιώ	7	1,8	1,8	72,8
	Δεν έχω και δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	62	16,4	16,4	89,2
	Δεν απάντησαν	41	10,8	10,8	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Τα αποτελέσματα του πίνακα 14 έδειξαν πως το 66,2% έχει και ξέρει να χρησιμοποιεί κινητό με σύνδεση στο Διαδίκτυο, ωστόσο υπάρχει και ένα ποσοστό 4,7% που δήλωσε πως έχει κινητό με δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, αλλά δεν γνωρίζει να το χρησιμοποιεί. Επίσης, 16,4% δήλωσε πως δεν έχει κινητό με δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο μολοντί ξέρει να το χρησιμοποιεί.

Ο πίνακας 15 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με την κατοχή και χρήση σταθερού ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Πίνακας 15: Κατοχή σταθερού ηλεκτρονικού υπολογιστή

Σταθερός_Υπολογιστής					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έχω και χρησιμοποιώ	105	27,7	27,7	27,7
	Έχω αλλά δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	16	4,2	4,2	31,9
	Δεν έχω αλλά ξέρω να χρησιμοποιώ	48	12,7	12,7	44,6
	Δεν έχω και δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	113	29,8	29,8	74,4
	Δεν απάντησαν	97	25,6	25,6	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 15 το 29,8% ή περίπου ένας/μία στους 3 συμμετέχοντες / συμμετέχουσες δεν διαθέτουν σταθερό ηλεκτρονικό υπολογιστή, αλλά και δεν ξέρουν να το χρησιμοποιούν. Συνολικά, το 31,9% του δείγματος δήλωσε πως διαθέτει σταθερό ηλεκτρονικό υπολογιστή, αλλά το 4,2 εξ αυτών δήλωσε πως δεν γνωρίζει τη χρήση του.

Ο πίνακας 17 εκθέτει τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με την κατοχή και χρήση φορητού υπολογιστή (laptop).

Πίνακας 17: Κατοχή και δυνατότητα χρήσης φορητού ηλεκτρονικού υπολογιστή

Laptop					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έχω και χρησιμοποιώ	127	33,5	33,5	33,5
	Έχω αλλά δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	11	2,9	2,9	36,4
	Δεν έχω αλλά ξέρω να χρησιμοποιώ	30	7,9	7,9	44,3
	Δεν έχω και δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	115	30,3	30,3	74,7
	Δεν απάντησαν	96	25,3	25,3	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Τα δεδομένα του πίνακα 17 έδειξαν πως το 33,5% έχουν και γνωρίζουν να χρησιμοποιούν φορητό ηλεκτρονικό υπολογιστή, ενώ το 30,3% δήλωσε πως δεν έχει και δεν γνωρίζει να χρησιμοποιεί.

Τέλος, σε σχέση με τον ψηφιακό εξοπλισμό και τη χρήση του ο πίνακας 18 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με την κατοχή και δυνατότητα χρήσης tablet. Η μελέτη έδειξε πως τέσσερα στα δέκα άτομα του δείγματος (40,1%) διαθέτουν tablet, αλλά το 2,9 εξ αυτών δεν γνωρίζει να κάνει χρήση του. Συμπερασματικά, για την κατοχή και τη χρήση ψηφιακού εξοπλισμού οι απαντήσεις στις σχετικές ερωτήσεις έδειξαν πως οι νέες ψηφιακές τεχνολογίες έχουν πετύχει μια σημαντική «διείσδυση» στην ομάδα στόχου της μελέτης (55+ και 65+), καθώς κυρίως μέσω του κινητού τηλεφώνου οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν χρήση των δυνατοτήτων του διαδικτύου. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να αναφερθεί το υψηλό ποσοστό που δεν απάντησαν στις σχετικές ερωτήσεις, καθώς αυτό αγγίζει άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο το 25% δημιουργώντας ένα είδος «γκρίζας ζώνης», που δυσκολεύει την ασφαλή εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Πίνακας 18: Κατοχή και χρήση tablet

		Tablet			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έχω και χρησιμοποιώ	141	37,2	37,2	37,2
	Έχω αλλά δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	11	2,9	2,9	40,1
	Δεν έχω αλλά ξέρω να χρησιμοποιώ	43	11,3	11,3	51,5
	Δεν έχω και δεν ξέρω να χρησιμοποιώ	96	25,3	25,3	76,8
	Δεν απάντησαν	88	23,2	23,2	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Ο πίνακας 19 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με τις ψηφιακές εφαρμογές που χρησιμοποιεί στην καθημερινότητά της η ομάδα στόχου. Σημειώνεται πως στη συγκεκριμένη ερώτηση υπήρχε η δυνατότητα καταγραφής έως τριών ελεύθερων επιλογών του δείγματος. Επίσης, στη σχετική ερώτηση απάντησαν 233 άτομα ή το 61,5% του δείγματος.

Πίνακας 19: Ελεύθερες αναφορές για τη χρήση ψηφιακών εφαρμογών

		\$εφαρ Frequencies		
		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$εφαρ ^a	Messenger	96	13,7%	41,2%
	Viber	101	14,4%	43,3%
	FB	124	17,7%	53,2%
	e-mail	33	4,7%	14,2%
	Instagram	22	3,1%	9,4%
	Καμία	195	27,9%	83,7%
	Ειδήσεις	17	2,4%	7,3%
	YouTube	19	2,7%	8,2%
	TikTok	3	0,4%	1,3%
	Google	38	5,4%	16,3%
	Vodafone	2	0,3%	0,9%
	Skype	8	1,1%	3,4%
	What's up	13	1,9%	5,6%
	E- portals	6	0,9%	2,6%
	Booking	1	0,1%	0,4%
	e banking	3	0,4%	1,3%
	Ηλεκτρονικά παιχνίδια	3	0,4%	1,3%
	Εκπαίδευση	4	0,6%	1,7%
	Ηλεκτρονικό στοίχημα	1	0,1%	0,4%
	Twitter	1	0,1%	0,4%
	Web TV	1	0,1%	0,4%
	Skype	4	0,6%	1,7%
	Αγορά προϊόντων	2	0,3%	0,9%
	Μουσική	1	0,1%	0,4%
	Βηματομετρητής	1	0,1%	0,4%
Total		699	100,0%	300,0%

a. Group

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 19 φάνηκε πως οι τρεις πιο δημοφιλείς εφαρμογές που χρησιμοποιεί η ομάδα στόχου της μελέτης ήταν το Facebook (17,7%), το Viber (14,4%) και το Messenger (13,7%). Επίσης, άξιο προσοχής είναι πως το δείγμα χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για να καλύψει ένα μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων από την ενημέρωση και τη ψυχαγωγία (ηλεκτρονικά παιχνίδια) έως την αγορά προϊόντων και την παρακολούθηση της υγείας τους (βηματομετρητής).

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με την εξοικείωση του δείγματος με συγκεκριμένες ψηφιακές δεξιότητες. Συγκεκριμένα, στον πίνακα 20 φαίνονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τη γνώση χειρισμού και λειτουργίας της μηχανής αναζήτησης google.

Πίνακας 20: Γνώση χειρισμού και λειτουργίας της μηχανής αναζήτησης Google

		Χρήση Google			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	108	28,5	28,9	28,9
	ΛΙΓΟ	17	4,5	4,5	33,4
	ΜΕΤΡΙΑ	35	9,2	9,4	42,8
	ΚΑΛΑ	65	17,2	17,4	60,2
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	149	39,3	39,8	100,0
	Total	374	98,7	100,0	
Missing	System	5	1,3		
Total		379	100,0		

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει πως πάνω από τα μισά άτομα του δείγματος (56,5%) γνωρίζουν τη χρήση της μηχανής αναζήτησης Google από καλά (17,2%) έως πολύ καλά (39,3). Ωστόσο, υπάρχει και το 1/3 περίπου του δείγματος που φαίνεται πως δεν ξέρει να τη χρησιμοποιεί, το 28,% «καθόλου» και το 4,5% «λίγο».

Όσον αφορά τη δεξιότητα δημιουργίας λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και λογαριασμού σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 21, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (53%) δήλωσε πως δεν κατέχει «καθόλου» αυτή τη δεξιότητα. Στον αντίποδα ένα ποσοστό της τάξης του 24,5% δήλωσε πως δύναται «πολύ καλά» να δημιουργήσει λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ένα 10% «καλά».

Πίνακας 21: Δεξιότητα δημιουργίας λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

		Δημιουργία Λογαριασμού			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	201	53,0	55,1	55,1
	ΛΙΓΟ	10	2,6	2,7	57,8
	ΜΕΤΡΙΑ	23	6,1	6,3	64,1
	ΚΑΛΑ	38	10,0	10,4	74,5
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	93	24,5	25,5	100,0
	Total	365	96,3	100,0	
Missing	System	14	3,7		
Total		379	100,0		

Στον πίνακα 22 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με τις δεξιότητες λήψης και αποστολής μηνυμάτων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται γίνεται σαφές πως πάνω από το μισό δείγμα (55,2%) γνωρίζει «πολύ καλά» και «καλά» τη χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενώ το 37,2% του δείγματος φαίνεται να μην μπορεί να κάνει χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Πίνακας 22: Δεξιότητες χειρισμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου

		Αποστολή και Λήψη Ηλεκτρονικών Μηνυμάτων			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	120	31,7	32,4	32,4
	ΛΙΓΟ	21	5,5	5,7	38,1
	ΜΕΤΡΙΑ	20	5,3	5,4	43,5
	ΚΑΛΑ	62	16,4	16,8	60,3
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	147	38,8	39,7	100,0
	Total	370	97,6	100,0	
Missing	System	9	2,4		
Total		379	100,0		

Ο πίνακας 23 που ακολουθεί παρουσιάζει τις δεξιότητες του δείγματος αναφορικά με τη δεξιότητα χρήσης των δωρεάν μέσων επικοινωνίας (skype, viber κα). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τέσσερα στα δέκα άτομα του δείγματος (41,9%) γνώριζαν από «καλά» έως «πολύ καλά» να κάνουν χρήση αυτής της τεχνολογίας, ενώ το 50,2% δήλωσε πως δεν γνώριζε «καθόλου» ή «λίγο» τη χρήση αυτής της τεχνολογίας.

Πίνακας 23: Δεξιότητες αξιοποίησης διαδικτυακών δωρεάν μέσων επικοινωνίας

Χρήση_Δωρεάν Μέσων Επικοινωνίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	161	42,5	43,6	43,6
	ΛΙΓΟ	29	7,7	7,9	51,5
	ΜΕΤΡΙΑ	24	6,3	6,5	58,0
	ΚΑΛΑ	62	16,4	16,8	74,8
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	93	24,5	25,2	100,0
	Total	369	97,4	100,0	
Missing	System	10	2,6		
Total		379	100,0		

Στον πίνακα 24 φαίνονται τα αποτελέσματα της έρευνας σε σχέση με τη δεξιότητα χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα δεδομένα του πίνακα έδειξαν πως σχεδόν το μισό δείγμα της μελέτης γνώριζε από «καλά» έως «πολύ καλά» (47,5%) να χρησιμοποιεί μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ τέσσερα στα δέκα άτομα του δείγματος δήλωσαν πως δεν γνώριζαν «καθόλου» να χρησιμοποιούν τα διαδικτυακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Πίνακας 24: Δεξιότητα χρήσης μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Χρήση_Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	152	40,1	41,9	41,9
	ΛΙΓΟ	11	2,9	3,0	44,9
	ΜΕΤΡΙΑ	20	5,3	5,5	50,4
	ΚΑΛΑ	56	14,8	15,4	65,8
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	124	32,7	34,2	100,0
	Total	363	95,8	100,0	
Missing	System	16	4,2		
Total		379	100,0		

Ο πίνακας 25 δείχνει τα ευρήματα της μελέτης αναφορικά με τη δεξιότητα διεξαγωγής τραπεζικών συναλλαγών μέσω e-banking. Τα στοιχεία του πίνακα 25 φανέρωσαν πως σε σχέση με τη συγκεκριμένη δεξιότητα το ποσοστό του δείγματος που δήλωσε πως κατέχει «καλά» και «πολύ καλά» τη συγκεκριμένη δεξιότητα ήταν μειωμένο (34,3%) συγκριτικά με προηγούμενες δεξιότητες. Αντίθετα, το ποσοστό του δείγματος που δήλωσε «καθόλου» εξοικειωμένο με τις δεξιότητες ηλεκτρονικών

τραπεζικών συναλλαγών ήταν αυξημένο (54,6%) συγκριτικά πάντα με προηγούμενες διαδικτυακές δεξιότητες.

Πίνακας 25: Δεξιότητα ηλεκτρονικών τραπεζικών συναλλαγών (e-banking)

		Χρήση_E-banking			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	207	54,6	57,7	57,7
	ΛΙΓΟ	11	2,9	3,1	60,7
	ΜΕΤΡΙΑ	11	2,9	3,1	63,8
	ΚΑΛΑ	36	9,5	10,0	73,8
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	94	24,8	26,2	100,0
	Total	359	94,7	100,0	
Missing	System	20	5,3		
Total		379	100,0		

Τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τη δεξιότητα αγοράς προϊόντων ή υπηρεσιών μέσω του διαδικτύου παρουσιάζονται στον πίνακα 26. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 26 διαπιστώνεται πως το δείγμα δεν ήταν εξοικειωμένο με τη δεξιότητα ηλεκτρονικών αγορών και διαδικτυακών υπηρεσιών, καθώς μόνο το 31,7% δήλωσε πως είναι σε θέση να πραγματοποιεί τις προαναφερόμενες συναλλαγές, ενώ αντίθετα το ποσοστό που δήλωσε πως δεν κατέχει «καθόλου» τη συγκεκριμένη δεξιότητα ήταν υψηλό (56,2%).

Πίνακας 26: Δεξιότητα ηλεκτρονικών αγορών και απόκτησης υπηρεσιών Διαδικτύου

		Ηλεκτρονικές Αγορές και Υπηρεσίες Διαδικτύου			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	213	56,2	57,9	57,9
	ΛΙΓΟ	14	3,7	3,8	61,7
	ΜΕΤΡΙΑ	21	5,5	5,7	67,4
	ΚΑΛΑ	45	11,9	12,2	79,6
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	75	19,8	20,4	100,0
	Total	368	97,1	100,0	
Missing	System	11	2,9		
Total		379	100,0		

Ο πίνακας 27 παραθέτει τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με τη δεξιότητα χρήσης των υπηρεσιών Gov.gr (π.χ. έκδοση πιστοποιητικών). Τα αποτελέσματα έδειξαν πως σχεδόν το 50% του δείγματος δεν μπορεί να κάνει χρήση των παραπάνω υπηρεσιών σε αντίθεση με το 13,5% που δήλωσε πως γνωρίζει «καλά» και το 22,7% «πολύ καλά» τη χρήση αυτών των υπηρεσιών.

Πίνακας 27: Δεξιότητα χρήσης των υπηρεσιών Gov.gr

Υπηρεσίες_ Gov.gr		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	189	49,9	52,5	52,5
	ΛΙΓΟ	13	3,4	3,6	56,1
	ΜΕΤΡΙΑ	21	5,5	5,8	61,9
	ΚΑΛΑ	51	13,5	14,2	76,1
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	86	22,7	23,9	100,0
	Total	360	95,0	100,0	
Missing	System	19	5,0		
Total		379	100,0		

Στον πίνακα 28 φαίνονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με την ικανότητα αναγνώρισης των «κατασκευασμένων ειδήσεων» (Fake News). Τα στοιχεία του πίνακα 28 έδειξαν πως το 52% ήταν σε θέση να αναγνωρίσει από «καλά» έως «πολύ καλά» τους παραπάνω κινδύνους, ενώ το 30,1% από «καθόλου» έως «λίγο».

Πίνακας 28: Ικανότητα αναγνώρισης κατασκευασμένων ειδήσεων

Γνώση Για FakeNews		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	94	24,8	25,5	25,5
	ΛΙΓΟ	20	5,3	5,4	31,0
	ΜΕΤΡΙΑ	19	5,0	5,2	36,1
	ΚΑΛΑ	50	13,2	13,6	49,7
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	185	48,8	50,3	100,0
	Total	368	97,1	100,0	
Missing	System	11	2,9		
Total		379	100,0		

Ο πίνακας 29 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με τη δυνατότητα του δείγματος να δέχεται βοήθεια μέσω απομακρυσμένης υποστήριξης (διαδίκτυο ή τηλέφωνο) για να

επιδιορθώσει ένα τεχνικό πρόβλημα που υπάρχει στο σύστημα ή στη συσκευή του (π.χ. επανεκκίνηση συσκευής router σε περιπτώσεις πτώσεις του συστήματος). Τα ευρήματα του πίνακα 29 έδειξαν πως μόνο το 19,3% του δείγματος δήλωσε πως μπορούσε να κάνει χρήση απομακρυσμένης βοήθειας, ενώ το 65,2% δήλωσε πως «καθόλου» ή «λίγο» θα μπορούσε να λάβει απομακρυσμένη βοήθεια για αντιμετώπιση τεχνικού προβλήματος.

Πίνακας 29: Δυνατότητα λήψης απομακρυσμένης βοήθειας για την αντιμετώπιση τεχνικού προβλήματος

Επίλυση Προβλημάτων μέσω Διαδουκτικακής Υποστήριξης					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	210	55,4	57,7	57,7
	ΛΙΓΟ	37	9,8	10,2	67,9
	ΜΕΤΡΙΑ	44	11,6	12,1	79,9
	ΚΑΛΑ	40	10,6	11,0	90,9
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	33	8,7	9,1	100,0
	Total	364	96,0	100,0	
Missing	System	15	4,0		
Total		379	100,0		

Στον πίνακα 30 παρατίθενται τα αποτελέσματα της μελέτης όσον αφορά τη χρήση εφαρμογών που σχετίζονται με την υγεία (π.χ. βηματομετρητής κλπ.). Τα ευρήματα έδειξαν πως μόνο το 17,4% γνώριζε να κάνει χρήση αυτών των εφαρμογών, ενώ το 68,1% πως δεν γνώριζε ή γνώριζε πολύ λίγο.

Πίνακας 30: Χρήση εφαρμογών υγείας

Χρήση_Εφαρμογών Υγείας					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	228	60,2	64,0	64,0
	ΛΙΓΟ	30	7,9	8,4	72,5
	ΜΕΤΡΙΑ	32	8,4	9,0	81,5
	ΚΑΛΑ	24	6,3	6,7	88,2
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	42	11,1	11,8	100,0
	Total	356	93,9	100,0	
Missing	System	23	6,1		
Total		379	100,0		

Τέλος, στον πίνακα 31 παρατίθενται τα ευρήματα της μελέτης αναφορικά με τη δυνατότητα αναγνώρισης των διαφόρων κινδύνων διαδικτυακής εξαπάτησης μέσω «παραπλανητικών μηνυμάτων» (scam) ή άλλων κινδύνων που υπάρχουν στο Διαδίκτυο, όπως π.χ. Ιοί (Viruses, Trojan),

ηλεκτρονικό «ψάρεμα» (Phishing, Pharming), λογισμικά υποκλοπής (Spyware, Adware, Malwares) κλπ.. Τα στοιχεία του πίνακα 31 έδειξαν πως το 47,2% του δείγματος ήταν σε θέση να αναγνωρίσει κινδύνους παραπλάνησης ή εξαπάτησης στο Διαδίκτυο σε «καλό» ή «πολύ καλό» βαθμό, ενώ το 28% ήταν ευάλωτο σε κινδύνους παραπλάνησης, αφού δήλωσε πως δεν γνωρίζει «καθόλου» ή γνωρίζει «πολύ λίγο» (10,6%) να αναγνωρίζει μηνύματα εξαπάτησης στο Διαδίκτυο.

Πίνακας 31: Ικανότητα αναγνώρισης παραπλανητικών μηνυμάτων και κινδύνων ασφάλειας στο Διαδίκτυο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	106	28	28,8	28,8
	ΛΙΓΟ	40	10,6	10,9	39,7
	ΜΕΤΡΙΑ	43	11,3	11,7	51,4
	ΚΑΛΑ	83	21,9	22,6	73,9
	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	96	25,3	26,1	100
	Total	368	97,1	100	
Missing	System	11	2,9		
Total		379	100		

2.4.3 Συμπεράσματα για τις ικανότητες και δεξιότητες της ομάδας στόχου στο διαδίκτυο

Στον πίνακα 32 παρουσιάζονται οι μέσες τιμές των δώδεκα δεξιοτήτων / ικανοτήτων που παρουσιάστηκαν προηγούμενα. Η χαμηλότερη τιμή ήταν 12 μονάδες που υποδήλωνε «μηδενικές» σχεδόν δεξιότητες και η υψηλότερη τιμή 60 μονάδες, που υποδήλωνε πολύ καλή χρήση και γνώση της λειτουργίας του Διαδικτύου. Ο έλεγχος αξιοπιστίας έδειξε υψηλή τιμή του δείκτη Cronbach's Alpha (.957). Η μέση τιμή του συνόλου του δείγματος ως προς τις δεξιότητες χρήσης του Διαδικτύου βρέθηκε στις 33,02 μονάδες (SD±16,681). Από τα δεδομένα του πίνακα 32 προκύπτει πως οι δεξιότητες που φάνηκε το δείγμα να γνωρίζει καλύτερα αναφορικά με τη χρήση του Διαδικτύου ήταν με σειρά ιεράρχησης:

- Η αναγνώριση των κατασκευασμένων ειδήσεων (μέση τιμή 3,58, SD±1,703)
- Η χρήση της μηχανής αναζήτησης Google (μέση τιμή 3,35, SD±1,690)
- Η αποστολή και λήψη ηλεκτρονικών μηνυμάτων (μέση τιμή 3,26, SD±1,747)

Αντίθετα, οι δεξιότητες που διαπιστώθηκε πως το δείγμα ήταν λιγότερο εξοικειωμένο αναφορικά με τη χρήση του Διαδικτύου ήταν:

- Η χρήση εφαρμογών υγείας (μέση τιμή 1,94, SD±1,437)
- Η επίλυση προβλημάτων μέσω απομακρυσμένης υποστήριξης (μέση τιμή 2,04, SD±1,399)

- Οι ηλεκτρονικές αγορές και η χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών (μέση τιμή 2,33 SD±1,690).

Πίνακας 32: Μέσες τιμές του δείγματος αναφορικά με ICT δεξιότητες / ικανότητες

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Χρήση Google	374	1	5	3,35	1,690
Αποστολή και Λήψη Ηλεκτρονικών Μηνυμάτων	370	1	5	3,26	1,747
Χρήση_Δωρεάν Μέσων Επικοινωνίας	369	1	5	2,72	1,712
Χρήση_Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης	363	1	5	2,97	1,798
Χρήση_E-banking	359	1	5	2,44	1,783
Ηλεκτρονικές Αγορές και Υπηρεσίες Διαδικτύου	368	1	5	2,33	1,690
Υπηρεσίες_Gov.gr	360	1	5	2,53	1,739
Γνώση Για FakeNews	368	1	5	3,58	1,703
Επίλυση Προβλημάτων μέσω Διαδυσκτικής Υποστήριξης	364	1	5	2,04	1,399
Χρήση_Εφαρμογών Υγείας	356	1	5	1,94	1,437
Αναγνώριση των FakeNews	368	1	5	3,06	1,591
Δημιουργία Λογαρισμού	365	1	5	2,48	1,760
Valid N (listwise)	338				

Τέλος, η σύγκριση του δείγματος με τη στατιστική δοκιμασία T test ως προς τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου έδειξε πως τα άτομα του δείγματος που συμπλήρωσαν ηλεκτρονικά το ερωτηματολόγιο είχαν στατιστικά πάρα πολύ μεγάλες πιθανότητες να διαθέτουν καλύτερες ψηφιακές δεξιότητες και στα δώδεκα πεδία διερεύνησης συγκριτικά με τα άτομα του δείγματος που συμπλήρωσαν χειρόγραφα το ερωτηματολόγιο ($p < ,001$). Αντίθετα, από την αντίστοιχη σύγκριση των φύλων παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μόνο ως προς τη χρήση της μηχανής αναζήτησης Google και της δεξιότητας αποστολής και λήψης μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, καθώς οι άνδρες του δείγματος είχαν στατιστικά περισσότερες πιθανότητες να γνωρίζουν καλύτερα αυτές τις δεξιότητες συγκριτικά με τις γυναίκες του δείγματος ($p < ,05$).

Στον πίνακα 33 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας ως προς την ερώτηση B6 του ερωτηματολογίου. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση κατά πόσο η ομάδα στόχου ενδιαφέρεται για την

ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών και προγραμμάτων υγείας και κοινωνικής φροντίδας η πλειοψηφία του δείγματος (62,1%) απάντησε πως ενδιαφέρεται «πολύ» και «πάρα πολύ». Αντίθετα, ένα σημαντικό ποσοστό 21,4% δεν ενδιαφέρεται «καθόλου» ή ενδιαφέρεται «λίγο» (6,1%).

Πίνακας 33: Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών και προγραμμάτων από δημόσιους φορείς

Ενδιαφέρον για Ανάπτυξη Ψηφιακών Προγραμμάτων απο Δημόσιους Φορείς					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	81	21,4	21,4	21,4
	ΛΙΓΟ	23	6,1	6,1	27,4
	ΜΕΤΡΙΑ	35	9,2	9,2	36,7
	ΠΟΛΥ	87	23,0	23,0	59,6
	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	148	39,1	39,1	98,7
	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	5	1,3	1,3	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 34 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με την επιθυμία συμμετοχής σε «φιλικά» προς το δείγμα ταχύρρυθμα προγράμματα ψηφιακής εκπαίδευσης.

Πίνακας 34: Επιθυμία συμμετοχής σε ταχύρρυθμα προγράμματα ψηφιακών δεξιοτήτων προσαρμοσμένων στις ανάγκες του δείγματος

Ενδιαφέρον για παρακολούθηση ταχύρρυθμου προγράμματος ψηφιακών δεξιοτήτων					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	113	29,8	29,8	29,8
	ΛΙΓΟ	49	12,9	12,9	42,7
	ΜΕΤΡΙΑ	33	8,7	8,7	51,5
	ΠΟΛΥ	54	14,2	14,2	65,7
	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	123	32,5	32,5	98,2
	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	7	1,8	1,8	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Τα στοιχεία του πίνακα 34 δείχνουν πως το 46,7% του δείγματος δήλωσε πως θα ενδιαφερόταν να συμμετάσχει σε ταχύρρυθμα ψηφιακά εκπαιδευτικά προγράμματα για ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων τους. Αντίθετα, το 42,7% δήλωσε είτε «καθόλου» ενδιαφέρον για συμμετοχή ή «περιορισμένο» ενδιαφέρον.

Ο πίνακας 35 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης σε σχέση με τη διερεύνηση της πρόθεσης συμμετοχής σε εθελοντικά προγράμματα κοινωνικής προσφοράς που θα έχουν οργανωθεί με τη διαμεσολάβηση ψηφιακής πλατφόρμας. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως η πλειοψηφία του δείγματος 51,6% δεν ενδιαφέρεται για συμμετοχή σε εθελοντικά προγράμματα κοινωνικής προσφοράς που θα οργανωθούν μέσω ψηφιακής πλατφόρμας, ενώ το 36,6% δήλωσε πως θα ενδιαφερόταν να συμμετάσχει «πολύ» ή «πάρα πολύ». Το 9,8% δήλωσε «μέτριο» ενδιαφέρον.

Πίνακας 35: Ενδιαφέρον για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις κοινωνικής προσφοράς που θα οργανωθούν με τη διαμεσολάβηση ψηφιακής πλατφόρμας

Ενδιαφέρον για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις που θα οργανωθούν με ψηφιακό τρόπο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	146	38,5	38,5	38,5
	ΛΙΓΟ	46	12,1	12,1	50,7
	ΜΕΤΡΙΑ	37	9,8	9,8	60,4
	ΠΟΛΥ	57	15,0	15,0	75,5
	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	82	21,6	21,6	97,1
	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	11	2,9	2,9	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 36 παρατίθενται τα αποτελέσματα αναφορικά με το ποσοστό του δείγματος που δήλωσε πως έχει λάβει εκπαίδευση σε ψηφιακές δεξιότητες.

Πίνακας 36: Εκπαίδευση σε ψηφιακές δεξιότητες

Εκπαίδευσης για Χρήση Υ/Η					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	98	25,9	25,9	25,9
	Όχι	281	74,1	74,1	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 36 η πλειοψηφία του δείγματος 74,1% δήλωσε πως δεν έχει λάβει εκπαίδευση στη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και σε ψηφιακές δεξιότητες. Το 25,9% που δήλωσε πως έχει λάβει εκπαίδευση ανέφερε ως φορείς που διοργάνωσαν εκπαιδευτικά προγράμματα εκμάθησης ψηφιακών δεξιοτήτων αυτούς που παρατίθενται στον πίνακα 37.

Πίνακας 37: Φορείς που διοργάνωσαν προγράμματα εκμάθησης ψηφιακών δεξιοτήτων για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

		Φορέας			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας	1	,3	,3	,3
	ΚΕΦΙ	4	1,1	1,1	1,3
	ΥΠΑΙΘ	11	2,9	2,9	4,2
	ΚΑΠΗ	13	3,4	3,4	7,7
	Τοπική Αυτοδιοίκηση	14	3,7	3,7	11,3
	Όλοι μαζί μπορούμε	1	,3	,3	11,6
	Ιδιωτικός Φορέας	10	2,6	2,6	14,2
	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	3	,8	,8	15,0
	Περιφέρεια Κρήτης	1	,3	,3	15,3
	Υπουργείο Υγείας	1	,3	,3	15,6
	Υπουργείο Οικονομικών	1	,3	,3	15,8
	50Plus+	2	,5	,5	16,4
	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης	4	1,1	1,1	17,4
	Υπουργείο Ανάπτυξης	2	,5	,5	17,9
	Υπουργείο Εξωτερικών	1	,3	,3	18,2
	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	2	,5	,5	18,7
	ΙΝΕΠ	2	,5	,5	19,3
	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	13	3,4	3,4	22,7
	ΚΕΔΙΒΙΜ	2	,5	,5	23,2
	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	5	1,3	1,3	24,5
	ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	2	,5	,5	25,1
	Στη διάρκεια σπουδών στο Πανεπιστήμιο	2	,5	,5	25,6
	Ενδοϋπηρεσιακή εκπαίδευση	1	,3	,3	25,9
	Δεν έχει λάβει εκπαίδευση	281	74,1	74,1	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 37 φαίνεται πως τα περισσότερα άτομα του δείγματος εκπαιδεύτηκαν σε προγράμματα που οργάνωσε η Τοπική Αυτοδιοίκηση (3,7%), τα Κ.Α.Π.Η. (3,4%) και Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (3,4%). Λαμβάνοντας υπόψη πως τόσο τα Κ.Α.Π.Η. όσο και τα

ΚΕ.ΦΙ. είναι δομές των Δήμων γίνεται σαφές ότι οι Δήμοι ανέλαβαν στο παρελθόν τον πρωταγωνιστικό ρόλο για την εκπαίδευση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε ψηφιακές δεξιότητες.

2.4.4 Αποτελέσματα για τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και τον εθελοντισμό

Στο υποκεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης που σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο του δείγματος, καθώς η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη εθελοντισμού.

Στον πίνακα 38 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με την ύπαρξη ελεύθερου χρόνου. Από τα στοιχεία του πίνακα 38 προκύπτει πως το 64,9% του δείγματος δήλωσε πως διαθέτει ελεύθερο χρόνο, ενώ το 34% δήλωσε πως δεν έχει ελεύθερο χρόνο στη διάθεση του.

Πίνακας 38: Ύπαρξη ελεύθερου χρόνου

Ελεύθερος Χρόνος					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	246	64,9	64,9	64,9
	Όχι	129	34,0	34,0	98,9
	Δεν απάντησαν	4	1,1	1,1	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον επόμενο πίνακα 39 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τις ώρες ελεύθερου χρόνου που δήλωσαν τα 375 άτομα που απάντησαν τη σχετική ερώτηση ως ελεύθερη αναφορά. Η μέση τιμή ελεύθερου χρόνου που προέκυψε από τις απαντήσεις ήταν 20,39 ώρες την εβδομάδα (SD±16,730).

Πίνακας 39: Ώρες ελεύθερου χρόνου την εβδομάδα

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ελεύθερος Χρόνος/Εβδομάδα	375	0	100	20,39	16,730
Valid N (listwise)	375				

Στον πίνακα 40 περιγράφονται οι απόψεις του δείγματος για το πως κατανέμουν τον χρόνο τους σε μια συνηθισμένη εβδομάδα. Οι συμμετέχοντες στη μελέτη είχαν τη δυνατότητα να αναφέρουν στη βάση ελεύθερων αναφορών έως τρεις (3) επιλογές και στη σχετική ερώτηση απάντησαν 373 άτομα ή το 98,4% του δείγματος. Συνολικά, οι αναφορές που καταγράφηκαν ήταν 909. Οι δραστηριότητες που φάνηκε να ξεχωρίζουν ήταν τα οικιακά (20,5%), η άθληση και το περπάτημα (15,6%) και η ενασχόληση με χόμπι (π.χ. κινηματογράφος, ταξίδια κλπ.) σε ποσοστό 7,7%.

Πίνακας 40: Κύριες δραστηριότητες σε μια συνηθισμένη εβδομάδα

\$Δραστηρ Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$Δραστηρ ^a	Αγροτικές/ Κτηνοτροφικές Εργασίες	40	4,4%	10,7%
	Οικιακά	186	20,5%	49,6%
	Οικογενειακές-Προσωπικές Δραστηριότητες	44	4,8%	11,7%
	Ψώνια	33	3,6%	8,8%
	Μαγειρική	41	4,5%	10,9%
	Κηπουρική	59	6,5%	15,7%
	Φροντίδα- Φύλαξη Εγγονιών	50	5,5%	13,3%
	Τηλεόραση	35	3,9%	9,3%
	Φροντίδα κατοικιδίων	8	0,9%	2,1%
	Φροντιστής ΑμεΑ ή Ηλικιωμένου Ατόμου	15	1,7%	4,0%
	Άθληση-Περπάτημα	142	15,6%	37,9%
	Διάβασμα Βιβλίων	57	6,3%	15,2%
	Επαγγελματικές Δραστηριότητες	30	3,3%	8,0%
	Έξοδος- Κοινωνική Συναναστροφή	56	6,2%	14,9%
	Χόμπι/Δραστηριότητα	70	7,7%	18,7%
	Εργόχειρο	25	2,8%	6,7%
	Περιήγηση στο Διαδίκτυο	8	0,9%	2,1%
	Εκκλησιασμός	10	1,1%	2,7%
	Total	909	100,0%	242,4%

a. Group

Στον πίνακα 41 παρουσιάζεται η ανάλυση των δραστηριοτήτων σε μια συνηθισμένη εβδομάδα με κριτήριο το φύλο. Το σύνολο των ελεύθερων αναφορών που καταγράφηκε στην ανάλυση αυτή ήταν συνολικά 904. Με βάση τα δεδομένα του πίνακα 41 προκύπτει πως οι γυναίκες ανέφεραν περισσότερες δραστηριότητες συγκριτικά με τους άνδρες (631 δραστηριότητες οι γυναίκες και 273 οι άνδρες). Οι περισσότεροι άνδρες δήλωσαν πως στη διάρκεια μιας συνηθισμένης τους εβδομάδας ασχολούνται με την άθληση και το περπάτημα (49 αναφορές), με χόμπι (30 αναφορές) και με αγροτικές / κτηνοτροφικές εργασίες, οικιακά και με κοινωνικές συναναστροφές (24 αναφορές), ενώ οι περισσότερες από τις γυναίκες δήλωσαν πως ασχολούνται με τα οικιακά (161 αναφορές), την άσκηση και το περπάτημα (93 αναφορές) και τη φροντίδα / φύλαξη εγγονιών (41 αναφορές).

Πίνακας 41: Κύριες δραστηριότητες σε μια συνηθισμένη εβδομάδα με κριτήριο το φύλο (n=373)

\$Δραστηρ*Α.1 Crosstabulation

			Φύλο		Total
			Άνδρας	Γυναίκα	
\$Δραστηρ ^a	Αγροτικές/ Κτηνοτροφικές Εργασίες	Count	24	16	40
	Οικιακά	Count	24	161	185
	Οικογενειακές-Προσωπικές Δραστηριότητες	Count	19	25	44
	Ψώνια	Count	11	21	32
	Μαγειρική	Count	5	36	41
	Κηπουρική	Count	18	40	58
	Φροντίδα- Φύλαξη Εγγονιών	Count	9	41	50
	Τηλεόραση	Count	9	25	34
	Φροντίδα κατοικιδίων	Count	3	5	8
	Φροντιστής ΑμεΑ ή Ηλικιωμένου Ατόμου	Count	4	11	15
	Άθληση-Περπάτημα	Count	49	93	142
	Διάβασμα Βιβλίων	Count	23	34	57
	Επαγγελματικές Δραστηριότητες	Count	15	15	30
	Έξοδος- Κοινωνική Συναναστροφή	Count	24	32	56
	Χόμπι/Δραστηριότητα	Count	30	39	69
	Εργόχειρο	Count	0	25	25
	Περιήγηση στο Διαδίκτυο	Count	3	5	8
	Εκκλησιασμός	Count	3	7	10
	Total	Count	273	631	904

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Στον πίνακα 42 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τις δραστηριότητες που κάνουν τα άτομα του δείγματος κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Σημειώνεται, ωστόσο, πως η σχετική ερώτηση απαντήθηκε μόνο από ένα μέρος του δείγματος (n=187), καθώς οι περισσότεροι θεώρησαν πως υπάρχει επικάλυψη με την προηγούμενη ερώτηση (ουσιαστικά στην ερώτηση αυτή δεν απάντησαν όσοι / όσες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια μέσω google form). Συνολικά, καταγράφηκαν 433 ελεύθερες αναφορές του δείγματος. Οι πιο συχνές δραστηριότητες που αναφέρθηκαν ήταν η «άθληση – περπάτημα» (90 αναφορές), τα χόμπι (66 αναφορές) και οι έξοδοι στο πλαίσιο κοινωνικών συναναστροφών (59 αναφορές).

Πίνακας 42: Δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο (n=187)

\$ΕΛΕΥΘ Frequencies				
		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$ΕΛΕΥΘ ^a	Άθληση-Περπάτημα	90	20,8%	48,1%
	Έξοδος- Κοινωνική Συναναστροφή	59	13,6%	31,6%
	Χειροτεχνία/Εργόχειρο	21	4,8%	11,2%
	Καφενείο	17	3,9%	9,1%
	Τηλεόραση	26	6,0%	13,9%
	Κ.Α.Π.Η-Κ.Ε.Φ.Ι.	42	9,7%	22,5%
	Διάβασμα Βιβλίων	29	6,7%	15,5%
	Ταξίδια-Εκδρομές	15	3,5%	8,0%
	Χόμπι/ Δραστηριότητα	66	15,2%	35,3%
	Περιήγηση στο Διαδίκτυο	13	3,0%	7,0%
	Κηπουρική	20	4,6%	10,7%
	Αγροτικές/Κτηνοτροφικές Εργασίες	4	0,9%	2,1%
	Εκκλησιασμός	8	1,8%	4,3%
	Φροντίδα Εγγονιών	3	0,7%	1,6%
	Εθελοντισμός	5	1,2%	2,7%
	Προσωπικός Χρόνος	12	2,8%	6,4%
	Επαγγελματικές Υποχρεώσεις	2	0,5%	1,1%
	Συνεδρίες με επαγγελματία ψυχικής υγείας	1	0,2%	0,5%
	Total	433	100,0%	231,6%

a. Group

Στον πίνακα 43 παρουσιάζονται οι δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο σε σχέση με την κατανομή τους ως προς το φύλο. Οι άνδρες δήλωσαν ως βασικές δραστηριότητες του ελεύθερου

χρόνου τους την «άθληση – περπάτημα» (28 ελεύθερες αναφορές), τα «χόμπι» (19 ελεύθερες αναφορές) και το «καφενείο» (17 αναφορές), ενώ οι γυναίκες ανέφεραν την «άθληση – περπάτημα» (61 ελεύθερες αναφορές), τα «χόμπι» (46 ελεύθερες αναφορές) και την «έξοδο στο πλαίσιο κοινωνικών συναναστροφών» (43 ελεύθερες αναφορές).

Πίνακας 43: Κατανομή δραστηριοτήτων κατά τον ελεύθερο χρόνο της εβδομάδας με κριτήριο το φύλο (n=185)

\$ΕΛΕΥΘ*Α.1 Crosstabulation

			Φύλο		Total
			Άνδρας	Γυναίκα	
\$ΕΛΕΥΘ ^a	Άθληση-Περπάτημα	Count	28	61	89
	Έξοδος- Κοινωνική Συναναστροφή	Count	16	43	59
	Χειροτεχνία/Εργόχειρο	Count	0	21	21
	Καφενείο	Count	17	0	17
	Τηλεόραση	Count	8	17	25
	Κ.Α.Π.Η-Κ.Ε.Φ.Ι.	Count	5	37	42
	Διάβασμα Βιβλίων	Count	9	20	29
	Ταξίδια-Εκδρομές	Count	4	11	15
	Χόμπι/ Δραστηριότητα	Count	19	46	65
	Περιήγηση στο Διαδίκτυο	Count	4	9	13
	Κηπουρική	Count	8	11	19
	Αγροτικές/Κτηνοτροφικές Εργασίες	Count	3	1	4
	Εκκλησιασμός	Count	1	7	8
	Φροντίδα Εγγονιών	Count	1	2	3
	Εθελοντισμός	Count	0	5	5
	Προσωπικός Χρόνος	Count	7	4	11
	Επαγγελματικές Υποχρεώσεις	Count	2	0	2
	Συνεδρίες με επαγγελματία ψυχικής υγείας	Count	0	1	1
	Total	Count	132	296	428

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Μια κρίσιμη ερώτηση της μελέτης ήταν σε ποιους τομείς εθελοντισμού θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν έχοντας τη δυνατότητα έως τριών (3) επιλογών. Ο πίνακας 44 παρουσιάζει τα

αποτελέσματα της ομαδοποίησης των απαντήσεων (συνολικά υπήρχε η δυνατότητα 1.137 απαντήσεων).

Πίνακας 44: Προτιμήσεις τομέων εθελοντισμού (n=379)

\$IEPAP*A.1 Crosstabulation

			Φύλο		Total
			Άνδρας	Γυναίκα	
\$IEPAP ^a	Αγροτικός	Count	39	33	72
	Αραχαιολογικός	Count	10	27	37
	Καλλιτεχνικός/Πολιτιστικός	Count	39	111	150
	Υποστήριξη ΑμεΑ	Count	15	33	48
	Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικές Δράσεις	Count	18	49	67
	Κοινωνική Φροντίδα Ηλικιωμένων	Count	4	47	51
	Υποστήριξη παιδιών και νέων	Count	11	45	56
	Συμμετοχή σε Κοινωνικές Δράσεις	Count	30	104	134
	Εκμάθηση Ξένων Γλωσσών	Count	6	23	29
	Κατασκευές	Count	22	39	61
	Εργασίες Συντήρησης	Count	19	8	27
	Περιβαλλοντικός	Count	15	40	55
	Κοινωνική Υποστήριξη Προσφύγων	Count	4	12	16
	Προσφορά Εκπαιδευτικού Έργου	Count	12	20	32
	Αθλητισμός	Count	13	18	31
	Άλλο- Μαγειρική	Count	1	0	1
	Κανένας	Count	7	17	24
	Άλλο- Φωτογραφία	Count	1	0	1
	Άλλο- Φιλανθρωπικά	Count	0	1	1
	Άλλο- Εθελοντισμός σε ΚΑΠΗ	Count	1	0	1
	Άλλο- Φιλοζωική Οργάνωση	Count	0	1	1
	Δεν απάντησαν	Count	75	161	236
Total		Count	342	789	1131

Percentages and totals are based on responses.

a. Group

Από τον παραπάνω πίνακα 44 προκύπτει πως το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την εθελοντική ενεργοποίηση του δείγματος συγκέντρωσε ο «Καλλιτεχνικός / Πολιτιστικός τομέας» (151

προτιμήσεις ή 13,3%), η «συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις» (135 προτιμήσεις ή 11,9%) και ο αγροτικός τομέας (73 ελεύθερες αναφορές ή 6,4%). Σε σχέση με το φύλο οι άνδρες δήλωσαν το ενδιαφέρον τους για εθελοντική συμμετοχή κύρια τον «αγροτικό» και τον «πολιτιστικό / καλλιτεχνικό» τομέα (39 ελεύθερες αναφορές), καθώς και την επιθυμία συμμετοχής σε «κοινωνικές δράσεις» (30 ελεύθερες αναφορές). Αντίστοιχα περίπου ήταν και τα ενδιαφέροντα των γυναικών, καθώς και εκείνες εκδήλωσαν περισσότερο ενδιαφέρον για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις στον «πολιτιστικό/καλλιτεχνικό τομέα» (111 ελεύθερες αναφορές), στη συμμετοχή σε «κοινωνικές δράσεις» (104 ελεύθερες αναφορές) και σε «εκπαιδευτικές δράσεις» (49 ελεύθερες αναφορές).

2.4.5 Στάσεις απέναντι στον εθελοντισμό

Οι πίνακες που ακολουθούν αναφέρονται σε θέματα που σχετίζονται με στάσεις του δείγματος έναντι του εθελοντισμού. Στον πίνακα 45 παρατίθενται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τη συμμετοχή του δείγματος σε εθελοντικές οργανώσεις.

Πίνακας 45: Συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις

Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	75	19,8	19,8	19,8
	Όχι	297	78,4	78,4	98,2
	Δεν απάντησαν	7	1,8	1,8	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Περίπου δύο στα δέκα άτομα του δείγματος (19,8%) δήλωσαν πως συμμετέχουν ενεργά σε κάποια εθελοντική οργάνωση, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία (78,4%) δήλωσε πως δεν συμμετέχει σε εθελοντικές συλλογικές δραστηριότητες. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο πίνακας 46 που ελέγχει διαφορές ως προς τη συμμετοχή ή μη σε εθελοντικές οργανώσεις αναφορικά με τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου. Όπως προκύπτει από τον πίνακα 46 φαίνεται ο τρόπος συμπλήρωσης (χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά) να σχετίζεται με τη συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις, καθώς τα μέλη του δείγματος που συμπλήρωσαν ηλεκτρονικά το ερωτηματολόγιο έχουν περισσότερες πιθανότητες στατιστικά να συμμετέχουν ενεργά σε εθελοντικές οργανώσεις σε σχέση με τα άτομα του δείγματος που συμπλήρωσαν χειρόγραφα το αντίστοιχο ερωτηματολόγιο (Fisher-Freeman -Halton Exact Test=6,658, $p=,030<,05$). Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει τη σημασία του

ψηφιακού αλφαριθμητισμού στο πλαίσιο της ευαισθητοποίησης της ομάδας στόχου για συμμετοχή στα κοινά.

Πίνακας 46: Έλεγχος διαφορών ως προς τη συμμετοχή σε εθελοντικές οργανώσεις με κριτήριο τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση * Τρόπος Συμπλήρωσης Crosstabulation

			Τρόπος Συμπλήρωσης		Total
			Χειρόγραφα	Ηλεκτρονικά	
Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση	Ναι	Count	39	36	75
		% within Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση	52,0%	48,0%	100,0%
		% within Τρόπος Συμπλήρωσης	17,4%	23,2%	19,8%
		% of Total	10,3%	9,5%	19,8%
	Όχι	Count	178	119	297
		% within Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση	59,9%	40,1%	100,0%
		% within Τρόπος Συμπλήρωσης	79,5%	76,8%	78,4%
		% of Total	47,0%	31,4%	78,4%
	Δεν απάντησαν	Count	7	0	7
		% within Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση	100,0%	0,0%	100,0%
		% within Τρόπος Συμπλήρωσης	3,1%	0,0%	1,8%
		% of Total	1,8%	0,0%	1,8%
Total	Count	224	155	379	
	% within Ενεργή Συμμετοχή σε Εθελοντική Οργάνωση	59,1%	40,9%	100,0%	
	% within Τρόπος Συμπλήρωσης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	59,1%	40,9%	100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)	Point Probability
Pearson Chi-Square	6,494 ^a	2	,039	,035		
Likelihood Ratio	8,991	2	,011	,014		
Fisher-Freeman-Halton Exact Test	6,659			,030		
Linear-by-Linear Association	5,087 ^b	1	,024	,024	,003	,001
N of Valid Cases	379					

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,86.

b. The standardized statistic is -2,255.

Στον πίνακα 47 παρουσιάζεται ο βαθμός διαφωνίας ή συμφωνίας του δείγματος αναφορικά με την έλλειψη ελεύθερου χρόνου για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα περισσότερα άτομα (40,4%) δήλωσαν πως έχουν ελεύθερο χρόνο για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις, ενώ το 35,6% δήλωσε πως δεν διαθέτει ελεύθερο χρόνο για ανάπτυξη εθελοντικής δράσης.

Πίνακας 47: Βαθμός διαφωνίας ή συμφωνίας με την πρόταση: «Δεν έχω ελεύθερο χρόνο για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις»

Έλλειψη χρόνου για συμμετοχή σε Εθελοντικές Δράσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	112	29,6	29,6	29,6
	Μάλλον Διαφωνώ	41	10,8	10,8	40,4
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	63	16,6	16,6	57,0
	Μάλλον Συμφωνώ	41	10,8	10,8	67,8
	Συμφωνώ Απόλυτα	94	24,8	24,8	92,6
	Δεν απάντησαν	28	7,4	7,4	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Ο πίνακας 48 εκθέτει τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με το βαθμό διαφωνίας ή συμφωνίας με την πρόταση: «Έχω την ευθύνη φροντίδας και φύλαξης των εγγονιών μου και δεν περισσεύει χρόνος και διάθεση». Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το 53,8% του δείγματος «διαφωνεί» ή «μάλλον διαφωνεί» με την πρόταση, ενώ το 25,4% «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί» με το περιεχόμενο της πρότασης. Επομένως, ένα άτομο στα τέσσερα έχει αντικειμενική δυσκολία λόγω καθηκόντων «οικογενειακής νταντάς» να συμμετάσχει σε εθελοντικές δράσεις.

Πίνακας 48: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Έχω την ευθύνη φροντίδας και φύλαξης των εγγονιών μου και δεν περισσεύει χρόνος και διάθεση»

Έλλειψη Χρόνου εξαιτίας Φροντίδας Εγγονιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	180	47,5	47,5	47,5
	Μάλλον Διαφωνώ	24	6,3	6,3	53,8
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	45	11,9	11,9	65,7
	Μάλλον Συμφωνώ	34	9,0	9,0	74,7
	Συμφωνώ Απόλυτα	62	16,4	16,4	91,0
	Δεν απάντησαν	34	9,0	9,0	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 49 φαίνονται οι απόψεις του δείγματος αναφορικά με την πρόταση: «Δεν πιστεύω στον εθελοντισμό». Είναι χαρακτηριστικό πως μόνο το 14,5% του δείγματος δήλωσε πως «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί» με την πρόταση, ενώ η πλειοψηφία του δείγματος (64,7%) δήλωσε πως «διαφωνεί» ή «διαφωνεί απόλυτα». Τα ευρήματα αυτά δείχνουν πως το 14,5% διάκειται αρνητικά ιδεολογικά στον εθελοντισμό και με αυτή την έννοια η προοπτική συμμετοχής του σε εθελοντικές δράσεις αναμένεται να είναι μηδενική.

Πίνακας 49: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Δεν πιστεύω στον εθελοντισμό»

ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	217	57,3	57,3	57,3
	Μάλλον Διαφωνώ	28	7,4	7,4	64,6
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	47	12,4	12,4	77,0
	Μάλλον Συμφωνώ	23	6,1	6,1	83,1
	Συμφωνώ Απόλυτα	32	8,4	8,4	91,6
	ΔΕΝ απάντησαν	32	8,4	8,4	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Ο πίνακας 50 αναφέρεται στα αποτελέσματα της μελέτης που σχετίζονται με το βαθμό διαφωνίας ή συμφωνίας με την πρόταση: «Έχω τα δικά μου προβλήματα. Δεν ασχολούμαι με τον εθελοντισμό». Το 48,5% του δείγματος δήλωσε πως «διαφωνεί» ή «μάλλον διαφωνεί» με το περιεχόμενο της συγκεκριμένης πρότασης, το 30,6% πως «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί», ενώ το 20,8 είτε κράτησε μια ουδέτερη στάση είτε δεν απάντησε στη σχετική ερώτηση. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν πως περίπου το μισό δείγμα διαθέτει «συλλογική συνείδηση», καθώς δεν ενδιαφέρεται μόνο για τα προσωπικά του ζητήματα και με την έννοια αυτή ο εθελοντισμός ως στάση ζωής δεν το αφήνει αδιάφορο.

Πίνακας 50: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Έχω τα δικά μου προβλήματα. Δεν ασχολούμαι με τον εθελοντισμό»

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	151	39,8	39,8	39,8
	Μάλλον Διαφωνώ	33	8,7	8,7	48,5
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	41	10,8	10,8	59,4
	Μάλλον Συμφωνώ	27	7,1	7,1	66,5
	Συμφωνώ Απόλυτα	89	23,5	23,5	90,0
	ΔΕΝ απάντησαν	38	10,0	10,0	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να προσφέρω εθελοντικά, αλλά δεν ξέρω πως», παρουσιάζεται στον πίνακα 51. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα 51, το 32,7% του δείγματος «διαφωνεί» ή «μάλλον διαφωνεί» με τη συγκεκριμένη πρόταση, ενώ το 35,7% «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί». Ένα σημαντικό ποσοστό 21,6% επέλεξε να μην τοποθετηθεί ούτε θετικά ούτε αρνητικά ως προς τη συγκεκριμένη πρόταση. Σε κάθε περίπτωση οι απαντήσεις του 35,7% του δείγματος δηλώνουν ένα «έλλειμμα» ενημέρωσης που πρέπει να απασχολήσει τόσο την Πολιτεία όσο και τους εθελοντικούς φορείς, αν πραγματικά επιθυμούν να αυξήσουν το ποσοστό εθελοντισμού στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Πίνακας 51: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να προσφέρω εθελοντικά, αλλά δεν ξέρω πως»

Δεν ξέρω πως να προσφέρω εθελοντικά

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	89	23,5	23,5	23,5
	Μάλλον Διαφωνώ	35	9,2	9,2	32,7
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	82	21,6	21,6	54,4
	Μάλλον Συμφωνώ	62	16,4	16,4	70,7
	Συμφωνώ Απόλυτα	73	19,3	19,3	90,0
	Δεν απάντησαν	38	10,0	10,0	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 52 παρουσιάζεται ο βαθμός διαφωνίας ή συμφωνίας του δείγματος ως προς την πρόταση: «Δεν εμπιστεύομαι οργανώσεις που κάνουν εθελοντισμό». Τα αποτελέσματα έδειξαν μια «ουδέτερη ζώνη» της τάξης του 29,6%, ένα αυξημένο ποσοστό 11,3% που επέλεξε να μην απαντήσει τη συγκεκριμένη ερώτηση, ενώ το 39,1% του δείγματος δήλωσε πως εμπιστεύεται τις εθελοντικές οργανώσεις σε αντίθεση με το 20,9% που έδειξε με την απάντησή του πως δεν τις εμπιστεύεται. Τα ευρήματα αυτά αναδεικνύουν πως υπάρχει σε ένα μέρος της ομάδας στόχου της μελέτης (περίπου ένα στα πέντε άτομα) ένα είδος «επιφυλακτικότητας», αν όχι δυσπιστίας, έναντι των εθελοντικών οργανώσεων, που λειτουργεί ως αποτρεπτικός παράγοντας για την ανάπτυξη εθελοντικής συνείδησης. Το εύρημα αυτό πρέπει να τύχει μεγαλύτερης διερεύνησης προκειμένου να αναζητηθούν τα δομικά αίτια πάνω στα οποία εδράζεται αυτή η επιφυλακτική στάση ενός σημαντικού μέρους του δείγματος, το οποίο είτε αποφεύγει να τοποθετηθεί είτε εκφράζει ανοικτά τη δυσπιστία του έναντι των εθελοντικών οργανώσεων.

Πίνακας 52: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Δεν εμπιστεύομαι οργανώσεις που κάνουν εθελοντισμό»

Ελλειψη Εμπιστοσύνης σε Εθελοντικές Οργανώσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	111	29,3	29,3	29,3
	Μάλλον Διαφωνώ	37	9,8	9,8	39,1
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	112	29,6	29,6	68,6
	Μάλλον Συμφωνώ	35	9,2	9,2	77,8
	Συμφωνώ Απόλυτα	41	10,8	10,8	88,7
	Δεν απάντησαν	43	11,3	11,3	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Ο πίνακας 53 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με το ερώτημα: «Θα ήθελα να γνωρίσω και άλλους ανθρώπους μέσα από εθελοντικές δράσεις». Το 20,8% του δείγματος δήλωσε πως «διαφωνεί» ή «μάλλον διαφωνεί» με τη συγκεκριμένη πρόταση, ενώ η πλειοψηφία 51,9% δήλωσε πως «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί». Συνεπώς, η γνωριμία με άλλους ανθρώπους φαίνεται να λειτουργεί ως ένα σημαντικό κίνητρο εθελοντισμού για τουλάχιστον από το μισό δείγμα της έρευνας.

Πίνακας 53: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να γνωρίσω και άλλους ανθρώπους μέσα από εθελοντικές δράσεις»

Γνωριμία με άλλους ανθρώπους

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	55	14,5	14,5	14,5
	Μάλλον Διαφωνώ	24	6,3	6,3	20,8
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	62	16,4	16,4	37,2
	Μάλλον Συμφωνώ	68	17,9	17,9	55,1
	Συμφωνώ Απόλυτα	129	34,0	34,0	89,2
	Δεν απάντησαν	41	10,8	10,8	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 54 παρατίθενται τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με το βαθμό διαφωνίας ή συμφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να προσφέρω εθελοντικά αν ξέρω πως μπορώ να βοηθήσω κάποιους ανθρώπους που έχουν ανάγκη». Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το 61,7% του δείγματος

«συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί» με τη συγκεκριμένη πρόταση, ενώ μόνο το 16,9% «διαφωνεί» ή «μάλλον διαφωνεί». Με βάση αυτά τα ευρήματα συνάγεται το συμπέρασμα πως στην ομάδα στόχου υπάρχει πραγματικά μια σημαντική «δεξαμενή» εθελοντικού δυναμικού που μπορεί να κινητοποιηθεί με σωστή ενημέρωση, προσέγγιση και στη βάση πάντα μιας άρτιας οργάνωσης εθελοντικών προγραμμάτων με ξεκάθαρους στόχους, ιδιαίτερα στο πεδίο της κοινωνικής προσφοράς.

Πίνακας 54: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να προσφέρω εθελοντικά αν ξέρω πως μπορώ να βοηθήσω κάποιους ανθρώπους που έχουν ανάγκη»

Εθελοντική προσφορά εαν ξέρω πως να βοηθήσω

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	48	12,7	12,7	12,7
	Μάλλον Διαφωνώ	16	4,2	4,2	16,9
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	54	14,2	14,2	31,1
	Μάλλον Συμφωνώ	71	18,7	18,7	49,9
	Συμφωνώ Απόλυτα	163	43,0	43,0	92,9
	Δεν απάντησαν	27	7,1	7,1	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Ο πίνακας 55 αναφέρεται στο βαθμό διαφωνίας ή συμφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να αποκτήσω νέες εμπειρίες μέσα από εθελοντική δράση και να αισθανθώ χρήσιμος /η στην κοινωνία». Πάλι η πλειοψηφία του δείγματος σε ποσοστό 58,3% δήλωσε πως «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί», ενώ αντίθετη άποψη εξέφρασε το 20,1%. Συνεπώς, για ένα μεγάλο μέρος του δείγματος τόσο το συναίσθημα της «νέας εμπειρίας» όσο και εκείνο της «χρησιμότητας» μπορούν να αποτελέσουν κίνητρα για την ανάπτυξη εθελοντικής συνείδησης.

Στον πίνακα 56 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με το βαθμό διαφωνίας ή συμφωνίας με την πρόταση: «Η κοινωνική αλληλεγγύη και η προσφορά αποτελούν αξίες που με χαρακτηρίζουν ως άνθρωπο». Το 74,4% του δείγματος δήλωσε πως «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί» με το περιεχόμενο της πρότασης, ενώ ένα μικρό ποσοστό 7,7% δεν αναγνώρισε στον εαυτό του χαρακτηριστικά κοινωνικής ευαισθησίας και αλληλεγγύης. Επίσης, το εύρημα αυτό δείχνει πως η ανάδειξη των αλτρουιστικών στοιχείων του εθελοντισμού μπορεί να αποτελέσει κίνητρο εθελοντισμού γιατί φαίνεται από τα αποτελέσματα πως υπάρχει «υπέδαφος» αλτρουισμού στην ομάδα στόχου.

Πίνακας 55: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να αποκτήσω νέες εμπειρίες μέσα από εθελοντική δράση και να αισθανθώ χρήσιμος /η στην κοινωνία.»

Απόκτηση νέων εμπειριών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	56	14,8	14,8	14,8
	Μάλλον Διαφωνώ	20	5,3	5,3	20,1
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	61	16,1	16,1	36,1
	Μάλλον Συμφωνώ	64	16,9	16,9	53,0
	Συμφωνώ Απόλυτα	157	41,4	41,4	94,5
	Δεν απάντησαν	21	5,5	5,5	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Πίνακας 56: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την πρόταση: «Θα ήθελα να αποκτήσω νέες εμπειρίες μέσα από εθελοντική δράση και να αισθανθώ χρήσιμος /η στην κοινωνία.»

Έννοια της αλληλεγγύης_ Προσωπικό χαρακτηριστικό

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	23	6,1	6,1	6,1
	Μάλλον Διαφωνώ	6	1,6	1,6	7,7
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	44	11,6	11,6	19,3
	Μάλλον Συμφωνώ	52	13,7	13,7	33,0
	Συμφωνώ Απόλυτα	230	60,7	60,7	93,7
	Δεν απάντησαν	24	6,3	6,3	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

2.4.6 Αξιολόγηση της Κλίμακας Εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας

Η Κλίμακα Εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας κατασκευάστηκε από την ομάδα έργου του Πανεπιστημίου Πατρών στην προσπάθεια να διερευνήσει τις στάσεις της ομάδας στόχου έναντι του εθελοντισμού. Η κλίμακα περιλαμβάνει δέκα (10) προτάσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω, οι οποίες προέκυψαν μέσα από συζητήσεις με υπεύθυνους εθελοντικών οργανώσεων, με εθελοντές ανεξαρτήτως ηλικίας και κυρίως με εθελοντές μεγαλύτερης ηλικίας. Μετά από πολλές δοκιμές η ερευνητική ομάδα κατέληξε στη δεκάβαθμη Κλίμακα Εθελοντισμού για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η βαθμολογία της κλίμακας ξεκινά με το ένα (1) που υποδηλώνει μικρό κίνητρο ή προϋποθέσεις για την ανάπτυξη εθελοντισμού με μέγιστη βαθμολογία το πέντε (5) που υποδηλώνει υψηλό κίνητρο και

προϋποθέσεις εθελοντισμού. Η μέγιστη συνολική βαθμολογία είναι πενήντα (50) και η χαμηλότερη δέκα (10). Οι ερωτήσεις 1,2,3,4 και 6 βαθμολογούνται αντίστροφα προκειμένου η συνολική βαθμολογία της κλίμακας να είναι αύξουσα και να αντανakλά θετικές στάσεις και προϋποθέσεις εθελοντισμού. Ο έλεγχος Cronbach's Alpha έδωσε ικανοποιητική τιμή αξιοπιστίας (,868), όπως φαίνεται στον πίνακα 57.

Πίνακας 57: Βαθμός αξιοπιστίας Κλίμακας Εθελοντισμού

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,868	,871	10

Στον πίνακα 58 παρουσιάζεται ο βαθμός αξιοπιστίας για κάθε ερώτηση ξεχωριστά σύμφωνα με τον έλεγχο αξιοπιστίας Cronbach's Alpha.

Πίνακας 58: Βαθμός αξιοπιστίας των προτάσεων της Κλίμακας Εθελοντισμού

Item-Total Statistics					
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Έλλειψη χρόνου για συμμετοχή σε Εθελοντικές Δράσεις	30,04	114,787	,486	,355	,864
Έλλειψη Χρόνου εξαιτίας Φροντίδας Εγγονιών	29,60	117,008	,389	,263	,872
Δεν πιστεύω στον Εθελοντισμό	29,18	110,068	,633	,493	,852
Απασχόληση με προσωπικά προβλήματα	29,87	109,434	,579	,406	,857
Δεν ξέρω πως να προσφέρω εθελοντικά	30,23	114,585	,523	,351	,861
Έλλειψη Εμπιστοσύνης σε Εθελοντικές Οργανώσεις	29,88	113,147	,561	,429	,858
Γνωριμία με άλλους ανθρώπους	29,73	107,455	,693	,611	,847
Εθελοντική προσφορά εαν ξέρω πως να βοηθήσω	29,38	108,220	,716	,742	,846
Απόκτηση νέων εμπειριών	29,43	110,347	,659	,696	,850
Έννοια της αλληλεγγύης_ Προσωπικό χαρακτηριστικό	28,89	112,806	,640	,540	,852

Η μέση τιμή της Κλίμακας Εθελοντισμού βρέθηκε στην τιμή 32,92 (SD±11,693), που φανερώνει πως υπάρχει μια θετική στάση έναντι στον εθελοντισμό. Στον πίνακα 59 παρουσιάζονται οι μέσες τιμές για κάθε πρόταση ξεχωριστά της Κλίμακας Εθελοντισμού.

Πίνακας 59: Μέσες τιμές ανά πρόταση της Κλίμακας Εθελοντισμού για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

Item Statistics			
	Mean	Std. Deviation	N
Έλλειψη χρόνου για συμμετοχή σε Εθελοντικές Δράσεις	2,87	1,746	379
Έλλειψη Χρόνου εξαιτίας Φροντίδας Εγγονιών	3,32	1,850	379
Δεν πιστεύω στον Εθελοντισμό	3,74	1,729	379
Απασχόληση με προσωπικά προβλήματα	3,04	1,898	379
Δεν ξέρω πως να προσφέρω εθελοντικά	2,69	1,666	379
Έλλειψη Εμπιστοσύνης σε Εθελοντικές Οργανώσεις	3,03	1,680	379
Γνωριμία με άλλους ανθρώπους	3,18	1,770	379
Εθελοντική προσφορά εαν ξέρω πως να βοηθήσω	3,54	1,678	379
Απόκτηση νέων εμπειριών	3,48	1,656	379
Έννοια της αλληλεγγύης_ Προσωπικό χαρακτηριστικό	4,02	1,533	379

Τα στοιχεία του πίνακα 59 προσφέρονται για πολλά σχόλια και συμπεράσματα προς πολλές κατευθύνσεις. Η πρώτη διαπίστωση είναι πως από τις προτάσεις της Κλίμακας Εθελοντισμού για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας τη μεγαλύτερη θετική στάση έναντι του εθελοντισμού συγκέντρωσε η δέκατη πρόταση (4,02): «Η κοινωνική αλληλεγγύη και η προσφορά αποτελούν αξίες που με χαρακτηρίζουν ως άνθρωπο». Η διαπίστωση αυτή έρχεται να επιβεβαιώσει ένα προηγούμενο σχόλιο που αναφερόταν στην ύπαρξη μιας «δεξαμενής αλτρουισμού» σε ένα μεγάλο μέρος του δείγματος, «δεξαμενή» που αν αξιοποιηθεί στη βάση μιας συστηματικής δράσης προσέλκυσης εθελοντών ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας θα φέρει αποτελέσματα κινητοποιώντας την ομάδα στόχου να συμμετάσχει σε εθελοντικές δράσεις. Μια δεύτερη διαπίστωση είναι πως υπάρχει μια σημαντική μερίδα στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που στέκονται απέναντι στον εθελοντισμό πιθανόν για λόγους ιδεολογικούς. Η μερίδα αυτή είναι σημαντική σε καμία περίπτωση όμως δεν αποτελεί την

πλειοψηφία. Στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης η οργάνωση μιας συστηματικής εκστρατείας προσέλκυσης εθελοντών δεν πρέπει να αγνοήσει την ύπαρξή της ή να θεωρήσει δεδομένη την άρνησή της, αλλά επικοινωνιακά θα πρέπει να την προσεγγίσει με άλλους όρους. Ίσως η καλύτερη στρατηγική σε αυτές τις περιπτώσεις να είναι το θετικό παράδειγμα της συμμετοχής από τους ανθρώπους της «διπλανής πόρτας», οι οποίοι συμμετέχουν σε εθελοντικές δράσεις και αντλούν ικανοποίηση και χαρά από τη συμμετοχή τους. Η μέθοδος της παρακίνησης μέσα από το παράδειγμα και το βίωμα θα μπορούσε να αποτελέσει μια στρατηγική προσέγγισης για το μέρος εκείνο του πληθυσμού (20-30% περίπου), που κρατά αρνητική στάση στον εθελοντισμό για μια σειρά λόγων. Τα δεδομένα του πίνακα 59 δείχνουν πως η ανάληψη υποστηρικτικών ρόλων στην ευρύτερη οικογένεια, όπως η φύλαξη παιδιών, για το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος δεν λειτουργεί ανασταλτικά στη διαμόρφωση αρνητικών στάσεων έναντι του εθελοντισμού. Επίσης καταγράφεται σε σημαντική μερίδα του δείγματος ένα έλλειμμα εμπιστοσύνης που φαίνεται να υπάρχει έναντι των εθελοντικών οργανώσεων, που όμως σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί την κυρίαρχη τάση του δείγματος. Ίσως το σημείο που γεννά τον μεγαλύτερο προβληματισμό αφορά το εύρημα σε σχέση με την πρόταση «δεν ξέρω πως να προσφέρω εθελοντικά», **που αποδεικνύει την απουσία μηχανισμών και πολιτικών προσέλκυσης εθελοντών**. Η παραπάνω πρόταση είχε τη μικρότερη μέση τιμή από το σύνολο των δέκα προτάσεων της Κλίμακας Εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Με αυτή την έννοια αναδεικνύεται emphatically από την έρευνα τόσο η αναγκαιότητα χάραξης μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής ανάπτυξης του εθελοντισμού όσο και των κατάλληλων εργαλείων – μηχανισμών για την υλοποίηση αυτών των πολιτικών.

Στενά συνδεδεμένη με την παραπάνω διαπίστωση είναι και τα ευρήματα που προέκυψαν από τη σύγκριση των στάσεων εθελοντισμού μεταξύ ατόμων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο χειρόγραφα και εκείνων που το συμπλήρωσαν ψηφιακά μέσω google form. Ο μη παραμετρικός έλεγχος Mann-Whitney Test έδειξε πως τα άτομα που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια με ψηφιακό τρόπο ($\bar{x}=38,01$, $SD\pm 7,60$) έχουν στατιστικά πάρα πολύ περισσότερες πιθανότητες (Mann-Whitney Test=10193,000, $Z=-6,839$, $p<,0010$) να διάκινται θετικά έναντι του εθελοντισμού συγκριτικά με τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα με χειρόγραφο τρόπο ($\bar{x}=29,38$, $SD\pm 12,65$). Αλλά και η συσχέτιση με το δείκτη συσχέτισης rho του spearman έδειξε ακριβώς το ίδιο αποτέλεσμα πως δηλαδή τα άτομα που έχουν υψηλή βαθμολογία στην Κλίμακα Εθελοντισμού και θετική στάση έναντι του εθελοντισμού έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν συμπληρώσει ψηφιακά το ερωτηματολόγιο και αντίστροφα ($\rho=,352$, $n=379$, $p<,001$). Συνεπώς, ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός των

ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας είναι ένας σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης θετικής στάσης έναντι του εθελοντισμού, γιατί μέσα από τη ψηφιακή πρόσβαση η ομάδα στόχου μπορεί να έχει καλύτερη ενημέρωση γεγονός που μπορεί να συμβάλει στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίησή της.

2.4.7 Ποιοτική αποτίμηση των στάσεων έναντι του εθελοντισμού

Εκτός από την Κλίμακα Εθελοντισμού για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ζητήθηκε από τα άτομα που συμμετείχαν στη μελέτη να αναφέρουν έως τρεις λόγους που λειτουργούν ως αντικίνητρα για την ανάπτυξη εθελοντικής συνείδησης και αντίστοιχα τρεις λόγους που λειτουργούν ως κίνητρα. Στον πίνακα 60 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα με βάση τις ελεύθερες αναφορές του δείγματος. Με σειρά ιεράρχησης οι ελεύθερες αναφορές στο σύνολο τους ανέδειξαν ως πιο σημαντικά αντικίνητρα εθελοντισμού τα παρακάτω:

- Έλλειψη χρόνου (106 ελεύθερες αναφορές, 23,6%)
- Προβλήματα υγείας (54 ελεύθερες αναφορές, 12%)
- Φόβος εκμετάλλευσης (53 ελεύθερες αναφορές, 11,8%)
- Αδιαφορία χωρίς να υπάρχει κανένας συγκεκριμένος λόγος (34 ελεύθερες αναφορές, 7,6%)
- Έλλειψη ενδιαφέρουσας δράσης (29 ελεύθερες αναφορές, 6,5%)
- Ηλικία (26 ελεύθερες αναφορές, 5,8%)

Στον αντίποδα στον πίνακα 61 παρουσιάζονται οι ελεύθερες αναφορές του δείγματος που κατά την άποψη τους λειτουργούν ως κίνητρα εθελοντισμού:

- Αγάπη, διάθεση για προσφορά και η αξία της κοινωνικής αλληλεγγύης (130 ελεύθερες αναφορές, 34,9%)
- Αίσθημα ικανοποίησης και χρησιμότητας (66 ελεύθερες αναφορές, 17,7%)
- Παρέα και ομαδικότητα μέσα από τη συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις (49 ελεύθερες αναφορές, 13,2%)
- Αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου (20 ελεύθερες αναφορές, 5,4%)
- Απόκτηση νέων εμπειριών και αλλαγή καθημερινότητας (19 ελεύθερες αναφορές, 5,1%)
- Κοινωνικοποίηση και νέες γνωριμίες (19 ελεύθερες αναφορές, 5,1%)

Πίνακας 60: Αντικίνητρα για την ανάπτυξη εθελοντικής συνείδησης με βάση τις ελεύθερες αναφορές του δείγματος (n=295, 77,8%)

\$antik Frequencies

\$antik ^a	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Έλλειψη Χρόνου	106	23,6%	35,9%
Φροντίδα Σπιτιού/ Οικογένειας	11	2,4%	3,7%
Έλλειψη Σωματικής ή και Ψυχικής Αντοχής	15	3,3%	5,1%
Ηλικία	26	5,8%	8,8%
Άρνηση εθελοντισμού	15	3,3%	5,1%
Έλλειψη Μέσου Μεταφοράς/Απόσταση	20	4,5%	6,8%
Covid	5	1,1%	1,7%
Φόβος Εκμετάλλευσης	53	11,8%	18,0%
Έλλειψη Ενδιαφέρουσας Δράσης	29	6,5%	9,8%
Προβλήματα Υγείας	54	12,0%	18,3%
Δεν υπάρχει συγκεκριμένος λόγος/αδιαφορία	34	7,6%	11,5%
Πένθος / έλλειψη διάθεσης	1	0,2%	0,3%
Άλλοι λόγοι	11	2,4%	3,7%
Δέσμευση	8	1,8%	2,7%
Έλλειψη ενημέρωσης	17	3,8%	5,8%
Οικονομικοί λόγοι / Έξοδα συμμετοχής σε δράσεις	7	1,6%	2,4%
Έλλειψη καλής οργάνωσης	5	1,1%	1,7%
Αδιαφάνεια / Δυσπιστία στις Μ.Κ.Ο. / Κομματικές ή προσωπικές σκοπιμότητες	23	5,1%	7,8%
Ευθύνες φροντίδας (φύλαξη εγγονιών ή άρρωστοι σύζυγοι)	6	1,3%	2,0%
Απουσία σαφούς νομικού πλαισίου	1	0,2%	0,3%
Απουσία κινήτρων	2	0,4%	0,7%
Total	449	100,0%	152,2%

a. Group

Πίνακας 61: Κίνητρα για την ανάπτυξη εθελοντικής συνείδησης με βάση τις ελεύθερες αναφορές του δείγματος (n=295, 77,8%)

\$kinit Frequencies

\$kinit ^a	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Παρέα/Ομαδικότητα	49	13,2%	19,4%
Αξιοποίηση Ελεύθερου Χρόνου	20	5,4%	7,9%
Δεν υπάρχει κανένας συγκεκριμένος λόγος	22	5,9%	8,7%
Μεσο Μεταφοράς	2	0,5%	0,8%
Αίσθημα Ικανοποίησης / Χρησιμότητας	66	17,7%	26,1%
Αγάπη-Προσφορά-Αλληλεγγύη	130	34,9%	51,4%
Εμπειρία/ Αλλαγή καθημερινότητας	19	5,1%	7,5%
Κοινωνικοποίηση / Νέες γνωριμίες	19	5,1%	7,5%
Ανάπτυξη νέων ενδιαφερόντων	1	0,3%	0,4%
Ηθική επιβράβευση	2	0,5%	0,8%
Φιλική ατμόσφαιρα	1	0,3%	0,4%
Καλή οργάνωση / Διαφάνεια / Ενημέρωση	12	3,2%	4,7%
Αιτρουισμός	3	0,8%	1,2%
Σύμπτωση δράσης με προσωπικά ενδιαφέροντα	4	1,1%	1,6%
Εγγύτητα δράσης με κατοικία	5	1,3%	2,0%
Χαρά της συμμετοχής και της προσφοράς	10	2,7%	4,0%
Κάλυψη κοινωνικών αναγκών	5	1,3%	2,0%
Εκπαίδευση	1	0,3%	0,4%
Συνεργασία με άλλους ανθρώπους	1	0,3%	0,4%
Total	372	100,0%	147,0%

a. Group

2.4.8 Απόψεις για την ενεργό γήρανση

Ο πίνακας 62 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης αναφορικά με τις απόψεις του δείγματος για το κατά πόσο γνωρίζουν την έννοια της «ενεργού γήρανσης». Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το 51,7% του δείγματος δήλωσε πως δεν γνωρίζει την έννοια αυτή, ενώ το 47,2% δήλωσε πως γνωρίζει την έννοια «ενεργός γήρανση».

Πίνακας 62: Γνώση της έννοιας ενεργός γήρανση

Γνώση έννοιας "Ενεργός Γήρανση"					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	179	47,2	47,2	47,2
	Όχι	196	51,7	51,7	98,9
	Δεν απάντησαν	4	1,1	1,1	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Στον πίνακα 63 παρουσιάζονται οι απόψεις του δείγματος αναφορικά με το κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με την επιστημονικά τεκμηριωμένη άποψη πως η κοινωνική συμμετοχή και η εθελοντική δράση είναι δύο παράγοντες που συμβάλλουν τόσο σε καλύτερη υγεία όσο και σε καλύτερη ποιότητα ζωής. Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος 88,4% δήλωσε πως «συμφωνεί» ή «μάλλον συμφωνεί» με το περιεχόμενο της παραπάνω πρότασης σε αντίθεση με ένα ελάχιστο ποσοστό 1% που «διαφωνεί» ή «μάλλον διαφωνεί».

Πίνακας 63: Βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας με την άποψη πως η κοινωνική συμμετοχή και η εθελοντική δράση συμβάλλουν σε καλή υγεία και ποιότητα ζωής

Τα άτομα με κοινωνική προσφορά έχουν καλύτερη ποιότητα ζωής					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ Απόλυτα	2	,5	,5	,5
	Μάλλον Διαφωνώ	2	,5	,5	1,1
	Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ	38	10,0	10,0	11,1
	Μάλλον Συμφωνώ	63	16,6	16,6	27,7
	Συμφωνώ Απόλυτα	272	71,8	71,8	99,5
	Δεν απάντησαν	2	,5	,5	100,0
	Total	379	100,0	100,0	

Είναι σαφές από τα δεδομένα του πίνακα 63 πως τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο σχεδόν το σύνολο του δείγματος αποδέχεται τη σημασία τόσο του εθελοντισμού όσο και της κοινωνικής προσφοράς ως συντελεστές καλής υγείας και ποιότητας ζωής. Πάνω σε αυτή την εδραιωμένη πεποίθηση θα μπορούσε να οργανωθεί μια συστηματική ευαισθητοποίηση από δημόσιες υπηρεσίες και οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών, ώστε τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να κινητοποιηθούν και μέσα από τον εθελοντισμό να συμμετέχουν πιο ενεργά στα κοινά δημιουργώντας ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις για καλύτερη υγεία και ποιότητα ζωής.

3. Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα της μελέτης περιλαμβάνουν δύο μεγάλους άξονες. Ο πρώτος άξονας περιλαμβάνει τη διερεύνηση δεξιοτήτων των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε σχέση με τις ψηφιακές δεξιότητες. Η έρευνα διαπίστωσε πως η πλειονότητα του δείγματος διαθέτει ψηφιακό εξοπλισμό και έχει ψηφιακές δεξιότητες. Υπάρχει όμως και ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που κυμαίνεται γύρω στο 30% που δεν έχουν ψηφιακές δεξιότητες. Σε σχέση με τις ψηφιακές εφαρμογές φαίνεται και πως κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Messenger, Viber), καθώς αποτελούν ένα δίαυλο επικοινωνίας με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον τους. Εφαρμογές που έχουν να κάνουν με την υγεία τους δεν φαίνεται να παρουσιάζουν υψηλή διείσδυση.

Στην εισαγωγή αναλύθηκε η αναγκαιότητα διερεύνησης των ψηφιακών δεξιοτήτων από την άποψη ότι η ψηφιακή τεχνολογία δίνει τη δυνατότητα επικοινωνίας, έγκυρης ενημέρωσης, ανάπτυξης δικτύωσης και συνεργασίας και μαζικής διάχυσης πληροφορίας και με αυτή την έννοια επηρεάζει τις στάσεις του πληθυσμού όλων των ηλικιών. Επίσης, επειδή οι γενιές από τη γενιά γ (όσοι/όσες γεννήθηκαν μετά το 1998) και μετά χαρακτηρίζονται από υψηλή διείσδυση της ψηφιακής τεχνολογίας δημιουργώντας ψηφιακές κοινότητες κυρίως μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι σημαντικό και στο ψηφιακό περιβάλλον να κάνουν αισθητή την παρουσία τους τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ώστε να αντιμετωπιστεί τόσο το γενεαλογικό χάσμα που γεννά ηλικισμό όσο και το ψηφιακό χάσμα μεταξύ των γενεών.

Η πιο ουσιαστική διαπίστωση της μελέτης που συνδέει τις ψηφιακές δεξιότητες με τον εθελοντισμό ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που είναι και το βασικό αντικείμενο του Προγράμματος ΑΕΙΘΑΛΕΙΑ και που αποδείχτηκε στατιστικά είναι πως τα άτομα που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο με ψηφιακό τρόπο είχαν πολύ περισσότερες πιθανότητες τόσο να συμμετέχουν σε μια εθελοντική οργάνωση όσο

και να έχουν θετικές στάσεις έναντι του εθελοντισμού έναντι των ατόμων που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο χειρόγραφα. Αυτό αποδεικνύει τη σύνδεση ψηφιακής πρόσβασης και εθελοντισμού και την αναγκαιότητα σχεδιασμού ενός εθνικού προγράμματος εκπαίδευσης ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας 65+ προκειμένου η χώρα μας αφενός να αξιοποιήσει το αδρανές κοινωνικό κεφάλαιο των ατόμων Τρίτης ηλικίας, αφετέρου δε να πάψει να αποτελεί έναν από τους ουραγούς της Ε.Ε. στον δείκτη εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας.

Στον δεύτερο άξονα του εθελοντισμού η έρευνα ανέδειξε κάποια σημεία που αξίζουν προβληματισμού και διαβούλευσης, όπως τα παρακάτω:

- Στην πλειονότητά τους τα άτομα μεγαλύτερα ηλικίας δήλωσαν πως έχουν ελεύθερο χρόνο. Η δήλωση αυτή τεκμηριώνει τον χαρακτηρισμό που προηγήθηκε για την ύπαρξη ενός «αδρανούς» κοινωνικού κεφαλαίου, το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί με σωστούς χειρισμούς επ' ωφελεία τόσο των ιδίων (οι άνθρωποι που συμμετέχουν στα κοινά και διατηρούν κοινωνικούς ρόλους και δραστηριότητες έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν καλή υγεία και ποιότητα ζωής σε σχέση με εκείνους που δεν συμμετέχουν) όσο κυρίως για το καλό του κοινωνικού συνόλου συμπληρώνοντας κενά που η Πολιτεία για διάφορους λόγους δεν μπορεί να καλύψει.
- Η έρευνα επιβεβαίωσε το χαμηλό επίπεδο συμμετοχής των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε εθελοντικές δράσεις. Οι στάσεις των ανθρώπων δεν αλλάζουν με «μαγικό» τρόπο. Για να αλλάξει μια στάση χρειάζεται έγκυρη ενημέρωση, σωστή προσέγγιση με έμφαση στο γλωσσικό και γνωστικό κώδικα επικοινωνίας της ομάδας στόχου ώστε να επιτευχθεί η ευαισθητοποίηση και τέλος το θετικό βιωματικό παράδειγμα.
- Οι τομείς που θα ενδιέφεραν περισσότερο τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να αναπτύξουν εθελοντική δράση ήταν με σειρά ιεράρχησης: (α) ο αγροτικός τομέας, (β) ο καλλιτεχνικός / πολιτιστικός τομέας και ο τομέας των κοινωνικών δράσεων. Οι εθελοντικές φορείς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη τους το σχετικό εύρημα προκειμένου να το αξιοποιήσουν στο σχεδιασμό μελλοντικών εθελοντικών δράσεων.
- Τα αντικίνητρα για τη συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας με βάση τις ελεύθερες αναφορές των συμμετεχόντων ήταν με σειρά ιεράρχησης: (α) η έλλειψη χρόνου, (β) τα προβλήματα υγείας και (γ) ο φόβος εκμετάλλευσης και η αδιαφάνεια. Σε σχέση με τα ευρήματα αυτά είναι σημαντικό να επισημάνουμε πως έλλειψη χρόνου ως δυσχέρεια εθελοντισμού ανέφεραν μόνο 59 άτομα , ενώ στην αντίστοιχη ερώτηση για την

ύπαρξη ελεύθερου χρόνου θετική απάντηση έδωσαν 246 άτομα. Εκείνο που φαίνεται να λειτουργεί ως μεγαλύτερο αντικίνητρο για συμμετοχή στα κοινά και κατ' επέκταση σε εθελοντικές δράσεις είναι ο φόβος εκμετάλλευσης (53 ελεύθερες αναφορές). Ο φόβος αυτός με βάση τα συμφραζόμενα των ελεύθερων αναφορών σχετίζεται τόσο με τη δυσπιστία που εκφράζεται με τη δραστηριοποίηση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, οι οποίες συχνά πίσω από τον «μανδύα» εθελοντικών δράσεων προσπορίζονται κέρδος από ευρωπαϊκά προγράμματα χρησιμοποιώντας τους ανθρώπους – εθελοντές για ιδιοτελείς σκοπούς πλουτισμού, όσο και σε ιδεολογικούς λόγους και το φόβο κομματικής εκμετάλλευσης ή της προσωπικής προβολής ατόμων πάλι για ιδιοτελείς λόγους. Το εύρημα αυτό διασταυρώθηκε και με ποσοτικό τρόπο, καθώς στην Κλίμακα Εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στη σχετική υποερώτηση που αφορά την «έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις εθελοντικές οργανώσεις» η μέση τιμή βρέθηκε 3,03, που αποτελεί μια από τις μικρότερες τιμές της κλίμακας και αντανάκλα μια επιφύλαξη / δυσπιστία έναντι των εθελοντικών οργανώσεων. Στην περίπτωση αυτή είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπάρχει απόλυτη διαφάνεια στο σχεδιασμό κάθε εθελοντικής δράσης, ώστε να περιοριστεί αυτό το αντικίνητρο, και μια στρατηγική είναι η άρτια οργάνωση των εθελοντικών δράσεων στη βάση: (α) να υπάρχει ξεκάθαρος σκοπός και στόχοι της δράσης, (β) πλήρης εξήγηση για το κόστος της δράσης και τις πηγές χρηματοδότησης, (γ) συμμετοχή στο σχεδιασμό και των άμεσα ενδιαφερομένων (συμμετεχόντων), (δ) εκπαίδευση για το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία υλοποίησης της δράσης, (ε) αναλυτική περιγραφή καθηκόντων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στη βάση υπογραφής εθελοντικού συμβολαίου, (στ) αξιολόγηση της δράσης με συμμετοχή των συμμετεχόντων, αλλά και ανεξάρτητου εξωτερικού αξιολογητή και (ζ) ανάρτηση της αξιολόγησης της εθελοντικής δράσης στην ιστοσελίδα του φορέα υλοποίησης, ώστε να υπάρχει πλήρης διαφάνεια. Η εκπλήρωση αυτών των βασικών προϋποθέσεων και η ανάπτυξη της κουλτούρας κανόνων στο σχεδιασμό και υλοποίηση εθελοντικών δράσεων από εθελοντικές οργανώσεις μπορούν να περιορίσουν καταλυτικά το φόβο εκμετάλλευσης που κατέγραψε ως αντικίνητρο η παρούσα έρευνα.

- Τα κίνητρα για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις φάνηκε να ήταν με βάση τις ελεύθερες αναφορές του δείγματος και με σειρά ιεράρχησης τα ακόλουθα: (α) ο αλτρουϊσμός και η διάθεση για προσφορά στο πλαίσιο κοινωνικής αλληλεγγύης, (β) η παρέα και η ομαδικότητα και (γ) η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. Σε σχέση με τον αλτρουισμό οφείλει κανείς να σχολιάσει πως στη βάση φιλοσοφικών θεωριών ο άνθρωπος είναι ον που έχει ανάγκη

πνευματικότητας και συλλογικότητας. Οι ανάγκες αυτές δεν μπορούν να ικανοποιηθούν σήμερα από έναν τρόπο ζωής που χαρακτηρίζει τις δυτικές αναπτυγμένες κοινωνίες και βασίζεται στον άκρατο ατομισμό, καταναλωτισμό και την ιδιοτέλεια (επιδίωξη προσπορισμού κέρδους και χρημάτων). Οι ανάγκες αυτές ενυπάρχουν στον πληθυσμό, ιδιαίτερα στις πιο παλιές γενιές που κοινωνικοποιήθηκαν και σε ένα διαφορετικό πλαίσιο, πιο συλλογικό και πιο ανθρωποκεντρικό. Επομένως, επειδή ακριβώς οι κυρίαρχες αξίες σήμερα είναι διαφορετικές οι ανάγκες πνευματικότητας και συλλογικότητας δεν χάθηκαν, απλά βρίσκονται σε ένα είδος «ύπνωσης» και το μόνο που χρειάζεται είναι η αφορμή για να έλθουν στην επιφάνεια. Με αυτή την έννοια μια συστηματική πανελλήνια εκστρατεία ευαισθητοποίησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας θα πρέπει να συμπεριλάβει τα στοιχεία αφύπνισης συνειδήσεων, αλλά και την προβολή των θετικών συναισθημάτων που κατακλύζουν τους περισσότερους ανθρώπους όταν δρουν με αλtruισμό για το κοινό καλό. Επιπλέον, και το συναίσθημα της συμμετοχής φίλων ή και η επιθυμία γνωριμίας με νέους ανθρώπους θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν στη χάραξη μιας εθνικής στρατηγικής για την αξιοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Δεν πρέπει να λησμονεί κανείς την περίφημη ρήση του Αριστοτέλη «πως ο άνθρωπος από τη φύση του είναι κοινωνικό όν». Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει τα εμβληματικά μηνύματα μιας εκστρατείας ευαισθητοποίησης να συμπεριλάβουν ομαδικά καλέσματα συμβολίζοντας και τη συλλογικότητα που εμπεριέχεται στην έννοια του εθελοντισμού. Τέλος, η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου μολονότι έρχεται σε σύγκρουση με μέρος του δείγματος που δήλωσε ως αντικίνητρο την απουσία ελεύθερου χρόνου αποδεικνύει πως υπάρχει πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης του εθελοντισμού ιδιαίτερα για τα άτομα που δηλώνουν πως έχουν ελεύθερο χρόνο να διαθέσουν για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις.

- Η κλίμακα Εθελοντισμού ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας δεν είχε το χρόνο να δοκιμαστεί σε συνδυασμό με αντίστοιχες κλίμακες ώστε να είναι άρτια μεθοδολογικά. Ωστόσο, δίνει μια αίσθηση που μάλλον αντιστοιχεί και στο πραγματικό κλίμα που επικρατεί στη σημερινή ελληνική κοινωνία στην οποία ο εθελοντισμός βρίσκεται σε ένα «μέτριο» επίπεδο, δηλαδή, υπάρχει εθελοντικό κεφάλαιο, υπάρχουν εθελοντικές δράσεις, αλλά οργανωτικά κενά, απουσία κατευθυντηρίων οδηγιών στη βάση μιας βασικής κεντρικής υποκίνησης για την ανάπτυξη του δεν έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξή του, πράγμα που επιβεβαιώνεται και από τους χαμηλούς δείκτες εθελοντισμού ως προς την ομάδα στόχου των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας.

Συμπερασματικά, η χώρα μας ως προς τον εθελοντισμό ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας βρίσκεται σε ένα μέτριο επίπεδο ανάπτυξης του εθελοντισμού. Ωστόσο, υπάρχουν τεράστια περιθώρια ανάπτυξής του, αν η Πολιτεία αποφασίσει να προχωρήσει συντεταγμένα και αποφασιστικά στην οργάνωση ενός νέου θεσμικού πλαισίου που θα χαρακτηρίζεται από απλό νομικό πλαίσιο, σαφείς και διαφανείς κανόνες, πάνω στο οποίο η Κοινωνία των Πολιτών θα μπορέσει να οικοδομήσει εθελοντικές δράσεις κοινωνικής προσφοράς αξιοποιώντας ιδιαίτερα το κοινωνικό κεφάλαιο των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

(Ερωτηματολόγιο μελέτης)

Ενημερωτικό σημείωμα συμμετοχής σε ερευνητική μελέτη



Στο πλαίσιο του Προγράμματος «Αειθαλεία : ολιστικό πρόγραμμα για τον εθελοντισμό τρίτης ηλικίας και την ενεργητική συμμετοχή τους στα κοινά» διενεργείται η παρούσα έρευνα, η οποία έχει σκοπό να καταγράψει απόψεις ωφελούμενων των δομών ανοικτής κοινωνικής φροντίδας (ΚΑΠΗ, ΚΦ, ΛΦ) των Δήμων, αλλά και ατόμων που δραστηριοποιούνται σε εθελοντικές οργανώσεις, αναφορικά με τις ψηφιακές δεξιότητες και στάσεις απέναντι στην εθελοντική προσφορά. Το Έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active Citizens Fund, με φορέα υλοποίησης την ΑμΚΕ ΕΛΙΞ – Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας και εταίρους το Πανεπιστήμιο Πατρών, την ΠΡΟΟΠΣΙΣ Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε. και την ΟΤΕAcademy (περισσότερες πληροφορίες για το πρόγραμμα μπορείτε να βρείτε στον σύνδεσμο: <https://www.aeithaleia.gr/el/>

Η έρευνα θα υλοποιηθεί κατά το χρονικό διάστημα από **1-10-2022 έως 31-10-2022** με τρεις τρόπους:

- Με συμπλήρωση του γραπτού ερωτηματολογίου στο εκάστοτε ΚΑΠΗ ή Λέσχη Φιλίας ή Κέντρο Φιλίας
- Στο πλαίσιο τηλεφωνικής συνέντευξης με στελέχη των ΚΑΠΗ ή Λεσχών Φιλίας ή Κέντρων Φιλίας
- Διαδικτυακά μέσω του συνδέσμου: <https://forms.gle/J4NeNSaEQcrSXuMe7>

Η πολιτική του Προγράμματος "Αειθαλεία" συμμορφώνεται πλήρως με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR) 679/2016 ή ΓΚΠΔ.

Ανεξάρτητα από τον τρόπο συμπλήρωσης διευκρινίζεται πως η έρευνα είναι ανώνυμη και υπάρχει δέσμευση των ερευνητών πως θα διασφαλιστεί σε απόλυτο βαθμό η ανωνυμία και εμπιστευτικότητα των δεδομένων, σύμφωνα με τη δεοντολογία διεξαγωγής των κοινωνικών ερευνών. Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικό σκοπό και χωρίς **καμία αναφορά σε προσωπικά δεδομένα**. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου κυμαίνεται από 10 έως 17 λεπτά.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι προαιρετική και η συμμετοχή στη διαδικασία υποδηλώνει συναίνεση και αποδοχή του πλαισίου διεξαγωγής της μελέτης. Επίσης, διευκρινίζεται πως η συμμετοχή στη μελέτη δεν έχει καμία οικονομική επιβάρυνση. Το μόνο που χρειάζεται είναι η ειλικρινής και αυθόρμητη απάντησή σας σε όλες τις ερωτήσεις.

Για οποιαδήποτε απορία ή διευκρίνιση μπορείτε να απευθύνεστε στον κο. Μανόλη Μέντη (6970708570), που είναι επιστημονικά υπεύθυνος του Προγράμματος για το Πανεπιστήμιο Πατρών.

Μανόλης Μέντης, Κοινωνικός Λειτουργός

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σημειώστε το Κ.Α.Π.Η. ή Λέσχη Φιλίας ή Κέντρο Φιλίας στο οποίο είστε μέλος ή την
οργάνωση στην οποία δραστηριοποιείστε:

.....

(Βάλτε σε κύκλο τον αριθμό που βρίσκεται μπροστά από την απάντηση που θέλετε να
επιλέξετε ή συμπληρώστε τα κενά, όπου χρειάζεται).

A1. Φύλο 1. Άνδρας 2. Γυναίκα

A2. Έτος Γέννησης:

A3. Οικογενειακή Κατάσταση: 1. Άγαμος/η, 2. Έγγαμος/η,

3. Διαζευγμένος/η 4. Χήρος/α 5. Σε διάσταση, 6. Άλλο.....

A4. Αριθμός Τέκνων:

A5. Εκπαιδευτικό Επίπεδο (συμπληρώστε τα έτη εκπαίδευσής):

1. Αναλφάβητος/η, 2. Μερικές τάξεις δημοτικού, 3. Απόφοιτος Δημοτικού, 4. Απόφοιτος
Γυμνασίου, 5. Απόφοιτος Λυκείου, 6. Απόφοιτος μεταλυκειακής εκπαίδευσης, 7.
Πτυχιούχος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, 8. Με μεταπτυχιακές σπουδές / Διδακτορικό. 9.
Άλλο.....

**A6. Ποιο ήταν το επάγγελμά σας πριν τη συνταξιοδότηση ή το επάγγελμα που
εξασκείτε στην περίπτωση που είστε εργαζόμενος /η: (συμπληρώστε το
επάγγελμά σας):**

A7. Ζείτε μόνος/η σας: 1. Ναι 2. Όχι

A8: Πόσα άτομα διαμένουν μαζί σας (χωρίς εσάς):

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

B1: Έχετε σύνδεση διαδικτύου στο σπίτι σας (Wi-Fi): 1. ΝΑΙ 2.ΟΧΙ

B2: Έχετε δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο με δεδομένα κινητής τηλεφωνίας: 1. ΝΑΙ 2.ΟΧΙ

B3: Ποια από τα παρακάτω ψηφιακά μέσα έχετε στην κατοχή σας και ξέρετε να χρησιμοποιείτε (βάλτε (X) στην αντίστοιχη απάντηση που σας εκφράζει):

A/A	ΕΧΩ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ (1)	ΕΧΩ ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ (2)	ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΛΛΑ ΞΕΡΩ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ (3)	ΔΕΝ ΕΧΩ ΚΑΙ ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩ (4)
1.Απλό Κινητό χωρίς δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο				
2.Κινητό με δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο				
3. Υπολογιστής ταμπλέτα				
4.Σταθερός ηλεκτρονικός υπολογιστής				
5.Φορητός ηλεκτρονικός υπολογιστής				

B4: Αναφέρετε με σειρά ιεράρχησης τις τρεις πιο συχνές ψηφιακές εφαρμογές (π.χ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης, εφαρμογές επικοινωνίας κλπ.) που χρησιμοποιείτε στην καθημερινότητά σας:

1.....

2.....

3.....

B5: Τι ισχύει σε σχέση με τα παρακάτω θέματα που σχετίζεται με δεξιότητες Τεχνολογίας Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ICT):

A/A ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ICT	ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	ΛΙΓΟ (2)	ΜΕΤΡΙΑ (3)	ΚΑΛΑ (4)	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ (5)
1. Γνωρίζω να κάνω χρήση της μηχανής αναζήτησης (π.χ. google) με σκοπό την εύρεση πληροφορίας, την ενημέρωση και τη ψυχαγωγία					
2. Μπορώ να δημιουργήσω λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) ή λογαριασμό άλλου κοινωνικού δικτύου					
3. Γνωρίζω να λάβω ή και στείλω προσωπικό μήνυμα σε άλλο άτομο με email ή με άλλη διαδικτυακή υπηρεσία (viber, what' s up, messenger)					
4. Γνωρίζω να κάνω χρήση των μέσων επικοινωνίας για δωρεάν κλήσεις και συνομιλίες (skype, zoom)					
5. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Instagram)					
6. Γνωρίζω να κάνω χρήση του e-banking (για πληρωμή λογαριασμών, μεταφορά σε άλλο λογαριασμό)					
7. Γνωρίζω να κάνω αγορές αντικειμένων ή άλλων υπηρεσιών από το διαδίκτυο					
8. Γνωρίζω να χρησιμοποιώ τις υπηρεσίες gov.gr για την έκδοση πιστοποιητικών, εξουσιοδοτήσεων					
9. Γνωρίζω ότι οι πληροφορίες που υπάρχουν στο διαδίκτυο δεν είναι όλες έγκυρες και πως υπάρχουν κατασκευασμένες πληροφορίες (fake					

news) με στόχο την παραπλάνησή, εκμετάλλευση ή χειραγώγηση της σκέψης					
10. Γνωρίζω να επιλύσω ένα πρόβλημα που έχω με μια συσκευή ή ψηφιακή υπηρεσία μέσω της διαδικτυακής υποστήριξης					
11. Χρησιμοποιώ στην καθημερινότητά μου διάφορες ψηφιακές εφαρμογές ή ηλεκτρονικά παιχνίδια που έχουν να κάνουν με την υγεία (π.χ. βηματομετρητής)					
12. Γνωρίζω να αναγνωρίζω τις ψευδείς ειδήσεις και παραπλανητικά μηνύματα που στοχεύουν στην εξαπάτησή μου					

B6: Ποια είναι η άποψή σας για τα παρακάτω θέματα (βάλτε X στο αντίστοιχο κελί):

	ΚΑΘΟΛΟΥ (1)	ΛΙΓΟ (2)	ΜΕΤΡΙΑ (3)	ΚΑΛΑ (4)	ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ (5)
1.Θα θέλατε οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας να αναπτύξουν ψηφιακά προγράμματα και υπηρεσίες					
2.Θα σας ενδιέφερε να παρακολουθήσετε ένα ταχύρρυθμο πρόγραμμα εκμάθησης ψηφιακών δεξιοτήτων προσαρμοσμένο στις δικές σας ανάγκες και δεξιότητες					
3.Θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε εθελοντικά σε δράσεις κοινωνικής προσφοράς οι οποίες θα οργανώνονται μέσα από μια ψηφιακή πλατφόρμα και με τη βοήθεια κοινωνικών υπηρεσιών του εκάστοτε Δήμου.					

B7: Έχετε παρακολουθήσει πρόγραμμα εκπαίδευσης για τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και για την πρόσβαση στο Διαδίκτυο;

1.ΝΑΙ 2.ΟΧΙ

B7A: (Να απαντηθεί μόνο από εκείνους / εκείνες που απάντησαν ΝΑΙ στην παραπάνω ερώτηση): Συμπληρώστε τον φορέα υλοποίησης και τη διάρκεια του προγράμματος:

Γ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ.

Γ1: Θεωρείτε πως έχετε επαρκή ελεύθερο χρόνο στη ζωή σας:

1. ΝΑΙ 2. ΟΧΙ

Γ2: Πόσες ώρες ελεύθερο χρόνο κατά προσέγγιση έχετε σε μια συνηθισμένη εβδομάδα:

Ώρες:(συμπληρώστε τον αριθμό ωρών)

Γ3: Μπορείτε να περιγράψετε σύντομα έως τρεις (3) δραστηριότητες στις οποίες αφιερώνετε τον περισσότερο χρόνο σας σε μια συνηθισμένη εβδομάδα:

ΠΡΩΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΑ:

.....

ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΑ:

.....

ΤΡΙΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΑ:

.....

Γ4: Μπορείτε να περιγράψετε σύντομα έως τρεις (3) δραστηριότητες τις οποίες κάνετε κατά τον ελεύθερο χρόνο σας σε μια συνηθισμένη εβδομάδα:

ΠΡΩΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΑ:

.....

.....

.....

.....

ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΑ:

.....

.....

.....

.....

ΤΡΙΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΑ:

.....

.....

.....

.....

Γ5. Παρακάτω αναφέρονται κάποιοι τομείς εθελοντικής προσφοράς. Σημειώστε έως τρεις επιλογές στις οποίες θα επιθυμούσατε να συμμετέχετε βάζοντας κατά σειρά προτεραιότητας την εκάστοτε επιλογή σας (π.χ 1, 2 και 3).

ΤΟΜΕΑΣ	ΕΠΙΛΟΓΗ	ΤΟΜΕΑΣ	ΕΠΙΛΟΓΗ	ΤΟΜΕΑΣ	ΕΠΙΛΟΓΗ
Αγροτικός		Υποστήριξη παιδιών και νέων		Κοινωνική υποστήριξη προσφύγων	
Αρχαιολογικός		Συμμετοχή σε κοινωνικές δράσεις		Προσφορά εκπαιδευτικού έργου	
Καλλιτεχνικός / Πολιτιστικός		Εκμάθηση ξένων γλωσσών		Αθλητισμός	
Υποστήριξη ΑμεΑ		Κατασκευές		Άλλο.....	
Συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δράσεις		Εργασίες συντήρησης		Άλλο.....	
Κοινωνική φροντίδα ηλικιωμένων		Περιβαλλοντικός		Άλλο.....	

Δ. ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ:

Δ1: Συμμετέχετε ενεργά σε κάποια εθελοντική οργάνωση:

1. ΝΑΙ 2. ΟΧΙ

Δ2: (Να απαντηθεί μόνο από εκείνους που απάντησαν ΝΑΙ στην ερώτηση Δ1). Σε ποια ή σε ποιες οργανώσεις συμμετέχετε εθελοντικά:

.....

.....

.....

.....

.....

Δ3: Παρακάτω αναφέρονται κάποιες προτάσεις που αφορούν τον εθελοντισμό. Σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας με την κάθε πρόταση ξεχωριστά.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ	ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ (1)	ΜΑΛΛΟΝ ΔΙΑΦΩΝΩ (2)	ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ – ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ (3)	ΜΑΛΛΟΝ ΣΥΜΦΩΝΩ (4)	ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ (5)
1. Δεν έχω χρόνο για συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις.					
2. Έχω την ευθύνη φροντίδας και φύλαξης των εγγονιών μου και δεν περισσεύει χρόνος και διάθεση.					
3. Δεν πιστεύω στον εθελοντισμό.					
4. Έχω τα δικά μου προβλήματα. Δεν ασχολούμαι με τον εθελοντισμό.					
5. Θα ήθελα να προσφέρω εθελοντικά, αλλά δεν ξέρω πως.					
6. Δεν εμπιστεύομαι οργανώσεις που κάνουν εθελοντισμό.					
7. Θα ήθελα να γνωρίσω και άλλους ανθρώπους μέσα από εθελοντικές δράσεις.					
8. Θα ήθελα να προσφέρω εθελοντικά αν ξέρω πως μπορώ να βοηθήσω κάποιους ανθρώπους που έχουν ανάγκη.					
9. Θα ήθελα να αποκτήσω νέες εμπειρίες μέσα από εθελοντική δράση και να αισθανθώ χρήσιμος /η στην κοινωνία.					
10. Η κοινωνική αλληλεγγύη και η προσφορά αποτελούν αξίες που με χαρακτηρίζουν ως άνθρωπο.					

Δ4. Αναφέρετε σύντομα έως τρεις (3) λόγους που λειτουργούν αποτρεπτικά για τη συμμετοχή σας σε εθελοντικές δράσεις:

1.
2.
3.

Δ5. Αναφέρετε σύντομα έως τρεις (3) λόγους που μπορούν να λειτουργήσουν ως κίνητρα για τη συμμετοχή σας σε εθελοντικές δράσεις:

1.
2.
3.

E. ΕΝΕΡΓΟΣ ΓΗΡΑΝΣΗ

E1. Γνωρίζετε την έννοια «ενεργός γήρανση»:

1. ΝΑΙ 2.ΟΧΙ

E2: Υπάρχουν επιστημονικές μελέτες που αποδεικνύουν πως οι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας που παραμένουν μετά τη συνταξιοδότησή τους δραστήριοι και ενεργοί (ενεργός γήρανση) πετυχαίνουν να έχουν καλύτερη υγεία. Επίσης, άλλες μελέτες έχουν αποδείξει πως οι άνθρωποι που συμμετέχουν σε δράσεις εθελοντικής προσφοράς ανεξαρτήτως ηλικίας έχουν καλύτερη υγεία και ποιότητα ζωής. Διατυπώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τα συμπεράσματα των παραπάνω μελετών, ότι δηλαδή οι άνθρωποι που συμμετέχουν σε εθελοντικές δράσεις και σε δράσεις κοινωνικής προσφοράς έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν καλύτερη υγεία καλύτερη ποιότητα ζωής συγκριτικά με εκείνους που δεν συμμετέχουν:

1. Διαφωνώ, 2. Μάλλον διαφωνώ, 3. Ούτε διαφωνώ – ούτε συμφωνώ, 4.Μάλλον συμφωνώ, 5. Συμφωνώ

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ!

Το έργο «Αειθαλεία: Ολιστικό πρόγραμμα για τον εθελοντισμό ατόμων τρίτης ηλικίας και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund, με φορέα υλοποίησης την ΑμΚΕ ΕΛΙΞ – Προγράμματα Εθελοντικής Εργασίας και εταίρους το Πανεπιστήμιο Πατρών, την ΠΡΟΟΨΙΣ Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε. και την ΟΤΕAcademy.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow.

